

Załącznik
do uchwały Nr XII/87/16
Rady Gminy Dubeninki
z dnia 29 marca 2016 r.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY DUBENINKI NA LATA 2016 – 2025

Dubeninki, marzec 2016

SPIS TREŚCI

I. WPROWADZENIE	5
II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA	6
1. Powiązania komunikacyjne	8
2. Przeznaczenie terenów	13
3. Zagospodarowanie terenów - Sieć osiedleńcza	13
III. WYPOSAŻENIE W INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNĄ I JEJ STAN	15
1. Zaopatrzenie w wodę	15
2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	15
3. Gospodarka odpadami	16
4. Elektroenergetyka	16
5. Zaopatrzenie w gaz	16
6. Ciepłownictwo	17
7. Telekomunikacja	17
8. Sieć szerokopasmowa	18
IV. UŻYTKOWANIE GRUNTÓW	18
1. Struktura użytkowania gruntów	18
2. Struktura użytków rolnych	18
3. Lasy	18
V. PRZYRODA I FORMY JEJ OCHRONY NA TERENIE GMINY DUBENINKI	19
1. Parki Krajobrazowe	19
2. Rezerваты Przyrody	21
3. Obszary Natura 2000	23
4. Obszary Chronionego Krajobrazu	23
5. Pomniki przyrody	25
VI. ZABYTKI	27
1. Zestawienie zabytków techniki	27
2. Zestawienie zespołów dworsko-ogrodowych	28
3. Zestawienie zabytków architektury i budownictwa	29
4. Cmentarze	30
5. Zestawienie cmentarzy	32
VII. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ	38
1. Osadnictwo wiejskie	38
2. Zespoły dworsko – ogrodowe	41
3. Budownictwo leśne	42
4. Linia kolejowa	42
5. Kamienie pamiątkowe	43
6. Mieszkalnictwo – zasoby mieszkaniowe	44
7. Oświata i wychowanie	45
8. Ochrona zdrowia	46
9. Handel i gastronomia	47
10. Sport i rekreacja	47
11. Kultura	47
12. Obiekty kultu religijnego	48

13. Cmentarze	50
14. Ochrona przeciwpożarowa.....	50
VIII. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POTRZEB I MOŻLIWOŚCI	
ROZWOJU GMINY	52
1. Budżet gminy.....	52
2. Podmioty działalności gospodarczej.....	52
3. Turystyka	52
4. Trasy rowerowe.....	53
5. Wody podziemne i powierzchniowe.....	54
1) Wody powierzchniowe.....	54
2) Wody podziemne.....	55
6. Uwarunkowania klimatyczne.....	55
7. Sytuacja mieszkaniowa.....	55
8. Działalność gospodarcza.....	56
9. Oświetlenie ulic.....	56
10. Odnawialne źródła energii – stan obecny.....	57
1) Energia wiatrowa.....	57
2) Energia spadku wód.....	57
3) Energia słoneczna.....	57
IX. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW	58
1. Sytuacja społeczna.....	58
2. Grupy wymagające wsparcia.....	58
3. Rynek pracy.....	58
4. Warunki życia.....	58
5. Infrastruktura techniczna.....	59
6. Problemy przyrodnicze i ekologiczne.....	59
7. Problemy środowiska kulturowego.....	59
8. Zaopatrzenie w wodę.....	59
9. Odprowadzenie i oczyszczenie ścieków.....	59
10. Zaopatrywanie w gaz i ciepłownictwo.....	60
11. Telekomunikacja.....	60
12. Gospodarka odpadami.....	60
13. Problemy komunikacji.....	60
14. Problemy rozwoju turystyki.....	60
X. ANALIZA SWOT	62
XI. CEL ROZWOJU GMINY DUBENINKI	65
XII. CELE STRATEGICZNE I KIERUNKI REALIZACJI CELÓW	
STRATEGICZNYCH ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	
GMINY DUBENINKI	65
1. Cel strategiczny 1. Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej w celu podniesienia konkurencyjności obszaru i ochrony środowiska przyrodniczego.....	65
2. Cel strategiczny 2. Budowa i modernizacja infrastruktury społecznej.....	66
3. Cel strategiczny 3. Rozwój obszarów wiejskich.....	67
XIII. ZADANIA POLEGAJĄCE NA POPRAWIE SYTUACJI	
NA OBSZARZE GMINY	69
1. Poprawa stanu zaopatrzenia w wodę.....	69

2. Poprawa stanu odprowadzania ścieków.....	70
3. Budowa i modernizacja dróg gminnych.....	71
4. Poprawa stanu technicznego zasobów komunalnych.....	73
XIV. WDRAŻANIE STRATEGII.....	74
XV. MONITORING I AKTUALIZACJA STRATEGII.....	74
XVI. EWALUACJA STRATEGII.....	74

I. WPROWADZENIE

Strategia Rozwoju Gminy Dubeninki na lata 2016-2025 jest podstawowym i najważniejszym dokumentem samorządu Gminy, określającym obszary, cele i kierunki interwencji polityki rozwoju, w przestrzeni lokalnej.

Strategia uwzględnia potrzeby i oczekiwania całej wspólnoty gminnej. U podstaw realizacji celów i kierunków interwencji Strategii leży nawiązywanie współpracy pomiędzy Gminą a sąsiednimi jednostkami samorządu terytorialnego, sektorem gospodarczym, organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami.

W systemie zarządzania polityką rozwoju Strategia pełni kluczową rolę, jako generalny plan postępowania władz samorządowych, partnerów gospodarczych i społecznych, którzy mogą się na nią powoływać w procesie pozyskiwania środków zewnętrznych oraz w oparciu o nią budować własne plany strategiczne. Dzięki temu dokument ten jest również narzędziem kierowania i intensyfikowania współpracy z partnerami samorządowymi, prywatnymi i pozarządowymi w układzie zarówno lokalnym, jak i subregionalnym. Tworzenie partnerstw na etapie realizacji poszczególnych kierunków interwencji niniejszej Strategii, będzie miało kluczowe znaczenie dla rozwoju Gminy, w tym również w związku z pozyskiwaniem zewnętrznych środków finansowych. Realizacja wyzwań rozwojowych Gminy będzie się wiązać z podejmowaniem współpracy pomiędzy samorządami wszystkich szczebli, instytucjami państwowymi, partnerami społecznymi i prywatnymi. Stąd też Strategia nie obejmuje wyłącznie zadań będących w kompetencjach samorządu gminnego, ale wskazuje na rozwiązania niezbędne dla stałego i efektywnego rozwoju całej wspólnoty lokalnej.

Strategia Rozwoju Gminy Dubeninki na lata 2016-2025 jest spójna z priorytetami i celami Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025

Strategia Rozwoju Gminy Dubeninki na lata 2016-2025 została przygotowana w wyniku prac prowadzonych przez władze samorządowe Gminy Dubeninki przy współpracy z partnerami społecznymi i prywatnymi. Dokument uwzględnia wnioski i rekomendacje sformułowane w ramach konsultacji społecznych.

Strategia Rozwoju Gminy Dubeninki stanowi nie tylko narzędzie prowadzenia polityki rozwoju lokalnego i regionalnego, ale również syntezę świadomych wyborów i rekomendacji przedstawicieli różnych społeczności tworzących wspólnotę samorządową.

II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA

Gmina Dubeninki położona jest w północno-wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego i sąsiaduje z Rosją (Obwód Kaliningradzki) oraz gminami: Wizajny, Przerośl, Filipów w województwie podlaskim, Gołdap w województwie warmińsko-mazurskim.

Gmina jest najbardziej wysuniętą gminą na północny wschód w województwie. W jej północno-wschodniej części znajduje się punkt będący stykiem trzech państw: Polski, Litwy i Rosji. Siedziba gminy mieści się w Dubeninkach. W znacznej części gminę porasta Puszcza Romincka podlegająca Nadleśnictwu Gołdap, a lasy w południowej części Nadleśnictwu Olecko.

Powierzchnia gminy Dubeninki wynosi: 205,18 km² co stanowi 27% powierzchni powiatu gołdapskiego. Gmina w dniu 31.12.2015 r. liczyła 3210 mieszkańców, a gęstość zaludnienia wynosiła 15,6 osób na km² powierzchni.

Gmina o charakterze rolniczym, z dużą powierzchnią lasów, posiadająca wiele walorów przyrodniczych i krajobrazowych.

Położenie Gminy w powiecie gołdapskim

Położenie gminy Dubeninki na tle województwa warmińsko-mazurskiego

Gmina Dubeninki charakteryzuje się wysokimi walorami środowiska przyrodniczego z dużym udziałem powierzchni prawnie chronionych. Przesądza to o ograniczonych możliwościach wzrostu działalności produkcyjnych. Jednocześnie stwarza szansę na rozwój usług turystycznych, przy zagospodarowaniu terenu uwzględniającym potrzeby ochrony oraz potrzeby podniesienia atrakcyjności obszaru dla turystyki. Wysokie walory środowiska mogą stać się podstawą do ożywienia ekonomicznego gminy.

W Strategii rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego z 2013 r. teren gminy został zakwalifikowany do obszarów o ekstremalnie niskiej dostępności komunikacyjnej, obszarów peryferyzacji społeczno-gospodarczej oraz obszarów przygranicznych wymagających strategicznej interwencji, ze względu na możliwości rozwojowe, jak również wymagających troski ze względu na występujące zapóźnienia.

Strategia Rozwoju Powiatu Gołdapskiego Powstała w celu wskazania silnych i słabych stron Powiatu, jego potrzeb oraz możliwości ich zaspokojenia, jak również określenia kierunków i działań dalszego rozwoju.

Obszary działań przewidzianych do realizacji:

1. Rozwój w strukturze gospodarczej obszaru:

- wsparcie oraz współpraca z przedsiębiorcami oraz potencjalnymi inwestorami,
- pomoc oraz współpraca w tworzeniu i funkcjonowaniu inicjatyw gospodarczych służących rozwojowi (np.: inicjatywy Klastrowe),
- wsparcie oraz współpraca z producentami rolnymi,
- pomoc i współpraca przy organizacji szkoleń dla przedsiębiorców, rolników i grup producenckich,
- rozwój turystyki (baza noclegowa, gospodarstwa agroturystyczne, zagospodarowanie obiektów istotnych kulturowo i turystycznie),
- prowadzenie skutecznej polityki w walce z bezrobociem,

2. Rozwój kultury, turystyki i sportu:

- promocja powiatu, jego walorów przyrodniczych, historycznych i turystycznych,
- wsparcie oraz organizacja imprez kulturalnych, turystycznych i sportowych na terenie Powiatu,
- rozwój kultury fizycznej,

3. Rozwój systemu komunikacji i infrastruktury:

- poprawa infrastruktury komunikacyjnej,
- poprawa stanu infrastruktury społecznej (obiekty oświatowe, obiekty użyteczności publicznej, obiekty ochrony zdrowia),

4. Poprawa stanu środowiska naturalnego

- termomodernizacja obiektów: oświatowych, ochrony zdrowia i użyteczności publicznej,
- przebudowa sieci i kotłowni (zasilanie biomasą lub innym paliwem ekologicznym),
- wsparcie nowych technologii oraz rozwiązań mających na celu poprawę stanu środowiska.

1. Powiązania komunikacyjne

Dostępność komunikacyjna gminy jest dobra. Pomimo położenia z dala od dróg ekspresowych i międzynarodowych, gmina posiada dogodne powiązania poprzez drogę wojewódzką ze wschodem i zachodem kraju oraz przejściami granicznymi.

Przez gminę przebiegają:

- droga wojewódzka (o dł. 28,5 km) nr 651 relacji Gołdap - Dubeninki - Żytkiejmy - Szypliszki;
- drogi powiatowe o łącznej długości 59,0 km, w tym 17,9 km o nawierzchni bitumicznej;
- drogi gminne o łącznej długości 140 km, są to drogi o nawierzchni gruntowej.

Drogi kategorii powiatowej obsługujące gminę Dubeninki to następujące ciągi:

Lp.	Nr drogi	Przebieg drogi powiatowej
1	1792 N	Droga krajowa nr 65 – Górne - droga wojewódzka nr 651 (Rogajny)
2	1892 N	(Supienie) granica województwa – Dubeninki - Bludzie – Błąkały
3	1894 N	Droga nr 1892 N – granica województwa (Rakówek)
4	1896 N	Błąkały – Błędziszki
5	1898 N	Droga wojewódzka nr 651 (Pluszkiejmy) – Budwiecie – Boczki
6	1936 N	Błąkały (droga wojewódzka nr 651) – Stańczyki – Maciejowięta – Żytkiejmy
7	1938 N	Białe Jeziorki – granica województwa
8	1951 N	Żabojady – Linowo
9	1953 N	Żytkiejmy – Skajzgiry – droga nr 1955 N
10	1955 N	Granica województwa (Prawy Las) – Rakówek -granica województwa
11	1974 N	Droga wojewódzka nr 651 (Linowo) – Przerośl (granica województwa)

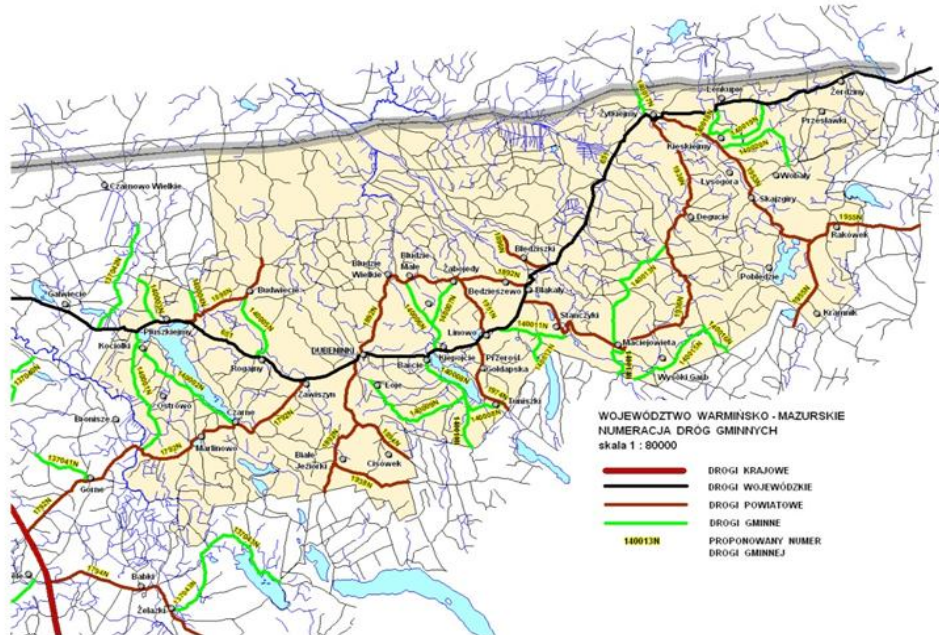
Wykaz dróg zaliczonych do sieci dróg publicznych gminy Dubeninki

LP	NAZWA	PRZEBIEG DROGI	DŁUGOŚĆ	NUMERY DZIAŁEK	NR DROGI
1	Ulica Osiedlowa we wsi Dubeninki	od drogi wojewódzkiej nr 651 – do budynku Straży Granicznej	271 m	138/2, 138/8 (obręb Dubeninki)	140025
2	Ulica Polna we wsi Dubeninki	Od drogi wojewódzkiej nr 651 do granicy wsi Barcie	1222 m	99 (obręb Dubeninki)	140023
3	Ulica Kajki we wsi Dubeninki	od skrzyżowania dr. woj. nr 651 do skrzyżowania przy cmentarzu z dr wojew.	1172 m	59, 61, część 347, 74 (obręb Dubeninki)	140021
4	Ulica Leśna we wsi Dubeninki	od skrzyżowania ul. Kajki przy CPN do Lasu	1583 m	78, 56/2, 17, 12, cz. 8/2 (obręb Dubeninki)	140024
5	Ulica Krótka we wsi Dubeninki	od skrzyżowania ulicy Kajki do Osiedla Zydłagi	1161 m	44, 30/5, cz. 347 (obręb Dubeninki)	140022
6	Ulica Konopnicka we wsi Żytkiejmy	od skrzyżowania ul. Świerczewskiego do gr. Państwa z Rosją i dalej do cmentarza wojennego	1810 m	93/1, 93, 147 (obręb Żytkiejmy)	140027
7	Ulica Wojska Polskiego we wsi Żytkiejmy	od skrzyżowania ul. Warsztatowej do końca zabudowań wsi Żytkiejmy	1650 m	94, część dz.81/1, 20 (obręb Żytkiejmy)	140029
8	Ulica Warsztatowa we wsi Żytkiejmy	od skrzyżowania ul. Świerczewskiego do skrzyżowania z ul. Konopnickiej	1020 m	109. 81/4, 81/11, 81/1 (obręb Żytkiejmy)	140032
9	Ulica Krótka we wsi Żytkiejmy	od skrzyżowania ul. Świerczewskiego do działek o nr 231/2 i 233/1	206 m	238 i 22/3 (obręb Żytkiejmy)	140030
10	Ulica Polna we wsi Żytkiejmy	od skrzyżowania ul. Partyzantów do skrzyżowania ul. Świerczewskiego	1170 m	265 (obręb Żytkiejmy)	140031
11	Ulica Szkolna we wsi Żytkiejmy	od skrzyżowania ul. Konopnickiej do skrzyżowania ul. 1 - go Maja	569 m	171 (obręb Żytkiejmy)	140028
12	Droga Barcie - Tuniszki	Nr 140008N od dr. wojewódzkiej nr 651 do skrzyżowania dr. powiatowej w Tuniszkach	3525 m	219, 266/9, 266/3, 266/2, 266/6, 266/5, 266/8, 315/6, 336 obr. Dubeninki 77/2, 76/2, 76/3, 76/4, 76/5, cz.91, obr. Przerośl Gołdapska	140008

1 3	Droga Kiepojcie - Bludzie	nr.140006N od skrzyżowania dr. wojewódzkiej do m. Bludzie	2536 m	102, 103, 104,73/3, 105, 106, 107, 108, 70/4, 70/3, 70/2, 70/1, obr. Kiepojcie 356/2,328/4, 328/5, obr. Dubeninki	140006
1 4	Droga Kiepojcie - Żabojady	nr 140007N od mostu do dr. powiatowej w Żabojadach	1743 m	13/5, 15/2,71/3, obr. Kiepojcie 55 obr. Żabojady	140007
1 5	Droga Łoje Osiedle - Łoje Wieś	nr 140009 od skrzyżowania drogi powiatowej do wsi Łoje	2886 m	358, 240/1, 241/85, 332, 271 obr. Dubeninki	
1 6	Droga Kociołki - Czarne	nr drogi 140002 N z m. Czarne wzdłuż jeziora do m. Kociołki	4191 m	151/72, 177/19 149/4 177/21 160/1,2,3,4,5,6,7,8 158/6,obr. Pluszkiejmy 36 obr. Czarne	140002
1 7	Droga Kociołek - Marlinowo	nr drogi 140001 N z m. Kociołek przez m. Ostrowo do dr pow. w m. Marlinowo	3832 m	146/5, 153, 154/2 Obr. Pluszkiejmy	140001
1 8	Droga Pluszkiejmy - granica gminy Galwecie	nr drogi 140003 N od skrzyżowania dr. wojewódzkiej nr 651 w m. Pluszkiejmy do granicy gminy z m. Galwecie	1544 m	94, 103/2, 88/1, 88 Obr. Pluszkiejmy	140003
1 9	Droga Meszno - Pluszkiejmy	nr drogi 140004 N od dr pow. nr 1898 przy moście do gr. gm. Lasu	772 m	156/1, 56/1, 105 Obr. Pluszkiejmy	140004
2 0	Droga Lenkupie- Kiekskiejmy	140018N dr. wojew. nr. 651 (Lenkupie) - Kiekskiejmy	1011 m	8, obr. Lenkupie 2/1, 2/2, obr. Kiekskiejmy	140018
2 1	Rogajny - Budwecie	nr dr. 140005 od Pałac do pow. Budwecie	2276 m	49/4, 19, obr. Rogajny 127, 126 obr. Budwecie	140005
22	Kiekskiejmy Wobały	od drogi powiatowej nr 1953 N – do skrzyżowania z dr. gminą za osiedlem Wobały	1435 m	Obręb Kiekskiejmy dz. nr 111 i 189	140020
23	Skajzgiry Wobały Redyki Przesławki	od skrzyżowania drogi powiatowej nr 1936 N do dr. wojewódzkiej nr 651	7210 m	Obręb Skajzgiry 111 obr. Kiekskiejmy 129/3, 193, 131, 132, 133, obręb Lenkupie 122/4,120/13,120/10	Nie nadany

				,122/5 126, 63/5, 63/1, 63/2, 63/4, 63/6, 68/4, 70/2, 93, 92,15	
24	Przesławki Wobały	od skrzyżowania dr. woj. nr 651 do skrzyżowania dr. gm. Wobały	2460 m	Obręb Lenkupie 63/6, 110, 109, obręb Kiekskiejmy 119, 120,121	
25	Kiekskiejmy - Łysogóra - Degucie	od skrzyżowania drogi powiatowej nr 1953 N do skrzyżowania dr. pow. nr 1636 N	1570 m	Obręb Kiekskiejmy 195,113/4,175/1,172 /1, 174/1,113/3,113/2, 167/5,167/4,113/1,1 67/6,166/4, 165/2,165/3,166/5,1 58/2 obręb Żytkiejmy 388/1,385/3,	
26	Żerdziny - Przesławki	od skrzyżowania drogi wojewódzkiej nr 651 do skrzyżowania Przesławki	1250 m	Obręb Lenkupie 63/4, 63/6, 63/7	
27	Pobłędzie	Od skrzyżowania dr. pow. nr 1955 N prowadzącej do Rakówka do wsi Pobłędzie	770 m	Obręb Skajzgiry 103	
28	Dubeninki - Markowo	Od skrzyżowania ul. Krótkiej do wsi Markowo	850 m	Obręb Dubeninki 30/1, 30/6,30/7 obręb Rogajny186	
29	Linowo Błąkały	Od skrzyżowania drogi pow. nr 1951 N do skrzyżowania z dr. wojewódzką nr 651	1414 m	Obręb Linowo dz nr 86, 85 ,83, 85 ,92/2 Obręb Błąkały dz. nr 49	
30	Będziszewo Dziki Kał	Od skrzyżowania dr pow. nr 1951 N do Lasu	1708 m	Obręb Będziszewo 43/1	

Sieć dróg w Gminie Dubeninki

Należy ocenić, że stan dróg w gminie nie jest najlepszy, wiele dróg jest nieutwardzonych szczególnie dróg gminnych, należy poprawić nośność dróg, ich szerokość, oznakowanie poziome i pionowe, oświetlenie, chodniki.

2. Przeznaczenie terenów

Gmina zajmuje powierzchnię 20518 ha. Użytki rolne zajmują 47,97 % ogólnej powierzchni gminy, lasy i grunty leśne – 42,79 %, wody - 2,03 %, pozostałe grunty i nieużytki 7,21 %.

3. Zagospodarowania terenów - Sieć osiedleńcza

Największymi i najważniejszymi miejscowościami w Gminie Dubeninki są wsie Dubeninki i Żytkiejmy – gdzie znajduje się siedziba Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej.

Wiejska sieć osadnicza ukształtowała się w ciągu historycznego procesu rozwoju. Na jej układ przestrzenny i wielkość zaludnienia miały wpływ warunki przyrodnicze, struktura agrarna, procesy demograficzne i społeczno-gospodarcze. Znaczne przekształcenie w sposobie zainwestowania nastąpiły dzięki reformie uwłaszczeniowej z 1864 roku. Na przełomie XIX i XX wieku dochodziło do komasacji gruntów, co spowodowało powstanie wsi typu rzędówek, w miejsca uprzednich regularnych szeregówek, często z rozproszonymi osiedlami kolonijnymi.

W strukturze osadniczej gminy dominują niewielkie wsie o liczbie ludności 20-50 osób. Stosunkowo mniej jest osad bardzo małych liczących do 20 mieszkańców, a także miejscowości zamieszkiwanych przez 50-100 osób. Liczba ludności w 7 wsiach przekracza 100 osób. Cztery z nich są osadami popegeerowskimi: Degucie, Wobały, Łoje, Rogajny, a jedna rozwijającą się turystycznie, nadjeziorną osadą Pluszkiejmy. Tylko dwie wsie leżące na terenie gminy można uznać za duże: Dubeninki (691 mieszkańców) oraz trochę większe od nich Żytkiejmy (817 mieszkańców) – wg stanu ludności na 31 grudnia 2015 r.

Wykaz miejscowości gminy Dubeninki oraz liczba ludności

Lp	Nazwa sołectwa	Wsie wchodzące w skład sołectwa	Liczba ludności					
			2010	2011	2012	2013	2014	2015
1	Będziszewo	Będziszewo	45	47	47	43	40	39
2	Białe Jeziorki	Białe Jeziorki	47	45	45	44	40	37
3	Błąkały	Błąkały	75	74	74	72	72	71
4	Błędziszki	Błędziszki	35	33	33	33	32	32
5	Budwiecie	Budwiecie,	75	76	75	76	74	69
		Meszno,	22	23	24	24	24	24
		Boczki,	12	12	12	12	13	12
		Markowo	7	7	7	7	5	5
6	Cisówek	Cisówek	40	39	39	49	48	49
7	Czarne	Czarne,	32	30	29	31	29	29
		Marlinowo	24	24	22	22	23	23
8	Degucie	Degucie	144	141	142	142	145	134
9	Dubeninki	Dubeninki,	709	705	710	712	696	691
		Bludzie Małe,	42	41	42	31	26	29
		Bludzie Wielkie,	14	16	16	16	15	16
		Łoje	135	139	138	140	140	139
10	Kiekskiejmy	Kiekskiejmy,	21	22	22	21	28	27
		Łysogóra,	17	19	19	20	21	19
		Wobały	144	139	134	132	136	134
11	Kiepojcie	Kiepojcie,	33	33	36	38	35	34
		Barcie,	54	50	50	50	50	50
12	Lenkupie	Lenkupie,	36	35	32	32	33	34
		Przesławki,	40	40	40	40	40	39
		Żerdziny,	3	2	2	2	2	2
		Redyki	5	5	7	7	7	8
13	Linowo	Linowo	61	60	59	57	55	53
14	Maciejowięta	Maciejowięta,	23	23	26	27	26	26
		Wysoki Garb	2	2	2	2	3	3
15	Pluszkiejmy	Pluszkiejmy,	114	113	111	110	116	117
		Kociołki	49	49	46	44	46	46
		Ostrowo	2	2	2	1	1	1
16	Przerośl Gołdapska	Przerośl Gołdapska,	97	100	105	105	98	99
		Tuniszeki	10	10	9	9	9	8
17	Rogajny	Rogajny,	129	127	126	127	128	124
		Zawiszyn	65	65	65	68	68	64
18	Skajzgiry	Skajzgiry,	15	15	11	10	10	9
		Poblędzie,	13	13	17	14	10	10
		Rakówek	17	17	18	16	15	14
		Kramnik	3	3	3	3	1	1
19	Stańczyki	Stańczyki	40	36	36	36	35	34
20	Żabojady	Żabojady	37	37	39	38	40	38
21	Żytkiejmy	Żytkiejmy	857	847	847	833	831	817
Razem			3345	3316	3319	3296	3266	3210

III. WYPOSAŻENIE W INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNĄ I JEJ STAN

1. Zaopatrzenie w wodę

Na dzień 31 grudnia 2015 roku sieć wodociągowa na terenie gminy miała długość 90,5 km. Sieć wodociągowa zasilana jest 2 stacjami uzdatniania wody, tj. Łoje i Żytkiejmy. Na 946 mieszkań na terenie gminy w wodę zaopatrzonych jest 730 mieszkań, co daje 77,16 % zwodociągowania. Do podłączenia do wodociągu pozostały takie miejscowości jak: Rakówek, Kramnik oraz część wsi Łoje.

Istniejące duże zasoby wód podziemnych o wysokiej jakości umożliwiają wykorzystanie jej do celów zaopatrzenia ludności. Wydajność istniejących ujęć wody jest wystarczająca dla zaspokojenia potrzeb gminy. Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne wód podziemnych oraz możliwość jej ujmowania nie stanowią bariery rozwojowej gminy.

Istniejący system zaopatrzenia w wodę wymaga modernizacji oraz doprowadzenie wody do gospodarstw do tej pory niezwodociągowanych.

2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

Na terenie gminy znajdują się 2 oczyszczalnie ścieków: w miejscowościach Dubeninki oraz Żytkiejmy.

Oczyszczalnia ścieków w Dubeninkach zmodernizowana została w roku 2002. Jest ona zlewnią nieczystości z miejscowości Dubeninki, Łoje, Zawiszyn i Rogajny. Miejscowość Dubeninki jest podłączona do wybudowanego w 2003 roku kolektora tłoczego. W roku 2002 wykonano kolektor sanitarny od miejscowości Rogajny przebiegający przez Zawiszyn i Łoje. Łączna długość kolektora sanitarnego wynosi 11,1 km, do którego podłączonych jest 270 mieszkań. Gospodarstwa indywidualne i zabudowa kolonijna nie jest podłączona do kolektora. Część tej zabudowy posiada szamba szczelne bądź podłączona jest do przydomowych oczyszczalni ścieków.

Budynki na terenie miejscowości Żytkiejmy podłączone są do czyszczalni ścieków w Żytkiejmach.

W pozostałych miejscowościach istnieją lokalne szamba oraz przydomowe oczyszczalnie ścieków. Częste są też osadniki, które wymagają uszczelnienia bądź rozbudowy. Opróżniane są sprzętem asenizacyjnym i wywożone do zakładów utylizacji m.in. w Gołdapi przez uprawnione podmioty. Na terenach kolonijnych, słabo zaludnionych i znacząco oddalonych od kolektorów przewiduje się budowę przydomowych oczyszczalni ścieków. Ze względów ekonomicznych w pierwszej kolejności winna być przeprowadzona kanalizacja bardziej zwartych wsi i osiedli. W gospodarstwach oddalonych od zabudowy zwartej winny być zastosowane indywidualne rozwiązania, dla jednego lub kilku gospodarstw.

3. Gospodarka odpadami

Na terenie gminy od 01.07.2013 r. system gospodarowania odpadami obejmuje selektywną zbiórkę odpadów komunalnych z podziałem na dwie frakcje: suchą i mokrą. Odbiór odpadów prowadzi firma wyłoniona w przetargu zorganizowanym przez Gminę. Odpady komunalne z terenu gminy odbierane od właścicieli nieruchomości, przez przedsiębiorstwo wyłonione w drodze przetargu, trafiają do

Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Siedliskach k/Etku. Zakład ten został wybudowany w ramach Związku Międzygminnego „Gospodarka Komunalna”, którego członkami jest 12 gmin w tym Gmina Dubeninki.

Na terenie Żytkiejm znajduje się nieczynne gminne składowisko odpadów komunalnych. Składowisko odpadów stałych zlokalizowane jest po lewej stronie drogi łączącej Żytkiejmy z Wiżajnami, w odległości około 800 m od Żytkiejm, w miejscu starego wyrobiska poźwirowego. Powierzchnia wysypiska wynosi 0,2 ha. Zostało ono zamknięte 31.XII.2009 r. Obecnie prowadzony jest monitoring wód gruntowych poprzez zainstalowanie piezometrów (otwory wydrążone w ziemi umożliwiające pobranie próbek wód gruntowych i zbadanie właściwości chemicznych pobranej próbki).

4. Elektroenergetyka

Na terenie gminy brak stacji 110 kV/SN i linii 110 kV. Odbiorcy energii elektrycznej zlokalizowane na terenie gminy zasilani są ze stacji 110/15 kV w Gołdapi i Olecku oraz ze stacji 110/20 kV w Filipowie.

Ciągłość i jakość dostaw energii elektrycznej w niektórych rejonach gminy jest niezadowolająca z powodu:

- znacznych odległości pomiędzy stacjami 110/SN,
- za małych przekrojów przewodów linii napowietrznych SN i nn,
- zbyt długich odcinków linii,
- dużego stopnia wyeksploatowania urządzeń.

Teren gminy zaliczony jest do obszarów Polski o wybitnie korzystnych warunkach wietrznych. Sprzyjające warunki wietrzne mogą służyć zainstalowaniu elektrowni wiatrowych do wytwarzania energii elektrycznej.

5. Zaopatrzenie w gaz

Na terenie gminy brak jest sieci gazowej rozdzielczej gazu ziemnego. Obecnie możliwe jest korzystanie jedynie z gazu butlowego propan-butan poprzez punkty dystrybucji zlokalizowane na terenie gminy.

6. Ciepłownictwo

Gospodarka ciepła na terenie gminy oparta jest na kotłowniach lokalnych, osiedlowych i indywidualnych źródłach ciepła. Istniejące źródła ciepła w zasadzie zaspokajają potrzeby poszczególnych odbiorców. Stan techniczny istniejących kotłowni jest w większości zły. Są to obiekty przestarzałe i wyeksploatowane.

W okresie grzewczym wyraźnie wzrasta emisja zanieczyszczeń powietrza. Zmiany ogrzewania tradycyjnego na olejowe dokonano jedynie w kilku obiektach użyteczności publicznej oraz na osiedlu SM Żytkiejmy. Pożądana modernizacja istniejących kotłowni w kierunku wykorzystania energii odnawialnej.

Gmina Dubeninki nie posiada scentralizowanego systemu ogrzewania. Obiekty użyteczności publicznej przeważnie ogrzewane są z wykorzystaniem oleju opałowego.

W tabeli poniżej przedstawiono sposób zasilania w ciepło budynków użyteczności publicznej administrowanych przez Gminę Dubeninki

Lp.	Nazwa jednostki	Sposób zasilana w ciepło
1	Urząd Gminy	olej opałowy
2	Ośrodek Zdrowia w Dubeninkach	olej opałowy
3	OSP Dubeninki	olej opałowy
4	Świetlica w Żytkiejmach	Kocioł tradycyjny drewno, węgiel
5	OSP Żytkiejmy	podłączone do kotłowni w budynku świetlicy
6	OSP Błąkały	ogrzewanie elektryczne
7	OSP Pluszkiejmy	ogrzewanie elektryczne
8	OSP Cisówek	ogrzewanie elektryczne
9	OSP Czarne	ogrzewanie elektryczne
10	Świetlica Linowo	Ogrzewanie elektryczne
11	GCK Dubeninki	Olej opałowy
12	Ośrodek Zdrowia w Żytkiejmach	Kocioł tradycyjny drewno, węgiel
	SP Dubeninki	Kocioł tradycyjny drewno, węgiel
	SP Żytkiejmy	ekogroszek
	Budynek przedszkola w Żytkiejmach	Kocioł tradycyjny drewno, węgiel

7. Telekomunikacja

Stan techniczny i wyposażenie w zakresie telekomunikacji nie odbiega od średnich wskaźników krajowych. Istniejące centrale telefoniczne wymagają modernizacji.

Poza tradycyjną siecią telekomunikacyjną na terenie gminy funkcjonuje dynamicznie rozwijająca się łączność za pomocą telefonii komórkowej.

8. Sieć szerokopasmowa

15 września 2015 r., zakończono prace przy budowie sieci szerokopasmowej (szkieletowo-dystrybucyjnej), realizowanej w ramach projektu "Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej - województwo warmińsko-mazurskie", w województwie warmińsko-mazurskim. Głównym celem tego projektu była budowa sieci światłowodowej, umożliwiającej dostęp do szerokopasmowego internetu mieszkańcom, instytucjom i firmom w tym regionie Polski. W ramach realizacji projektu powstało 2292 km szkieletowo-dystrybucyjnej sieci światłowodowej, 216 węzłów dystrybucyjnych, 10 węzłów szkieletowych, 2 punkty styku do sieci światłowodowej wyższego rzędu oraz 2 Centra Zarządzania Siecią.

Dostęp do szerokopasmowego internetu wpłynąć ma na rozwój województwa oraz podnieść atrakcyjność inwestycyjną regionu co ma za sobą pociągnąć wzrost inwestycji związanych z dostępem do internetu i obniżenie kosztów świadczenia takich usług. Szerokopasmowy dostęp do Internetu to usługa polegająca na łączeniu z siecią za pomocą szybkiego łącza o dużej przepustowości. Dzięki temu możliwe

jest nie tylko przeglądanie stron internetowych i sprawdzanie poczty elektronicznej, ale wygodne korzystanie z szeregu dodatkowych usług: telefonii internetowej, telewizji cyfrowej, wideo na żądanie, monitoring itp. Szybki Internet to także możliwość wdrożenia oraz praktycznie nieograniczonego korzystania z ogólnie dostępnych usług elektronicznych, w tym e-administracji, e-edukacji oraz usług medycznych. Umożliwia też efektywną wymianę danych pomiędzy urzędami administracji, placówkami edukacyjnymi, medycznymi, podmiotami gospodarczymi itd.

IV. UŻYTKOWANIE GRUNTÓW

1. Struktura użytkowania gruntów przedstawia się następująco:

	Gmina	
1. Użytki rolne	9846 ha	47,97 %
2. Lasy i grunty zadrzewione	8783 ha	42,79 %
3. Wody płynące i stojące	416 ha	2,03 %
4. Użytki kopalne	6 ha	-
5. Tereny komunikacyjne	408 ha	1,99 %
6. Tereny osiedlowe	28 ha	0,14 %
7. Tereny różne i nieużytki	1039 ha	5,06 %

2. Struktura użytków rolnych

Użytki rolne na obszarze gminy Dubeninki zajmują powierzchnię 9845,90 ha, a ich struktura przedstawia się następująco:

grunty orne	5048,55 ha	tj. 51,28 %	pow. użytków rolnych
sady	3,07 ha	tj. 0,03%	
łąki	1560,09 ha	tj. 15,85%	
pastwiska	3063,03 ha	tj. 31,11%	

3. Lasy

Lasy, tereny zadrzewione i zakrzewione zajmują powierzchnię 8783 ha tj. 42,79% obszaru gminy. Największy kompleks leśny stanowi Puszcza Romincka położona w północnej części gminy. Pozostałe lasy tworzą mozaikę z gruntami rolnymi. Dominującym typem siedliskowym jest las świeży z udziałem ponad 35% i las mieszany świeży - ponad 29% . Siedliska borowe stanowią 23% powierzchni leśnej obrębu Żytkiejmy. Gatunkiem panującym wśród drzewostanów jest świerk stanowiący ponad 42%. Na drugim miejscu w strukturze drzewostanów jest dąb, a następnie sosna. Jako gatunki domieszkowe występuje brzoza, olcha i jesion.

Podstawową funkcją lasów na terenie gminy Dubeninki jest produkcja surowca drzewnego i gospodarka łowiecka.

Powierzchni gminy jest silnie zróżnicowana o urozmaiconej rzeźbie powierzchni terenu i ogólnym nachyleniu z południowego-wschodu na północny - zachód, a najwyższy punkt 295,4 m n.p.m. położony jest w południowo - wschodniej części gminy w okolicach wsi Golubie. Najniższy punkt położony jest w północno-zachodniej

części gminy w dolinie rzeki Błędzianki przy granicy państwowej i ma wysokość 150 m n.p.m. Deniwelacje terenu gminy wynoszą ponad 140 m.

V. PRZYRODA I FORMY JEJ OCHRONY NA TERENIE GMINY DUBENINKI

Do form ochrony przyrody na terenie gminy zalicza się: rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

1. Parki Krajobrazowe

Park Krajobrazowy Puszczy Rominckiej

Żytkiejmy, siedziba Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej fot. Anna Naruszewicz

Utworzony 14 stycznia 1998 r. leży w wysuniętym najbardziej na północny wschód krańcu woj. warmińsko-mazurskiego, w części obszaru gmin Gołdap i Dubeninki. Obszar parku wynosi 146,2 km², a otuliny 85 km². Teren jest w 80% zalesiony, miejscami przypominający tajgę. Park przecinają doliny rzek Błędzianki, Bludzi i Czerwonej Strugi. Północna granica parku pokrywa się z granicą polsko-rosyjską. Wschodnia i południowa granica parku biegnie nasypem niemieckiej linii kolejowej z początku XX wieku z Gołdapi przez Golubie, Żytkiejmy do Gąbina. W Stańczykach przez dolinę rzeki Błędzianki przerzucono dwa mosty o wys. 36,5 m.

Stańczyki - mosty kolejowe fot. T. Rydzewska

Surowe warunki klimatyczne powodują, że szata roślinna Parku jest specyficzna i zawiera wiele osobliwości. Najbardziej charakterystycznym dla Puszczy zbiorowiskiem jest typowy dla tajgi borealnej las świerkowy, mroczny, wilgotny, z grubym dywanem mchów. Na pagórkach i zboczach rosną lasy liściaste z lipą, klonem, grabem i wiązem w drzewostanie, natomiast na piaszczystych wzniesieniach rośnie leszczynowo-świerkowy las mieszany. W zatorfionych dolinach strumieni występują łągi jesionowo-olszowe z chronionym pióropusznikiem strusim, a zagłębienia pojeziorne zajmują bogate gatunkowo torfowiska porośnięte m.in. rzadkimi i chronionymi roślinami.

Szczególnie cenne fragmenty Parku objęto ochroną w sześciu rezerwach przyrody:

- Rezerwat przyrody Żytkiejmska Struga (467,07 ha) chroni bagnistą dolinę leśnego strumienia ze stanowiskami rzadkich gatunków fauny i flory.
- Rezerwat przyrody Uroczysko Kramnik (75,96 ha) został utworzony w celu ochrony i zachowania stanowisk rzadkich i reliktowych gatunków roślin, m.in. maliny moroszki.
- Rezerwat przyrody Mechacz Wielki (146,72 ha) tu chroniony jest bór bagienny na torfowisku wysokim ze stanowiskami wielu gatunków borealnych.
- Rezerwat przyrody Boczki (108,83 ha) ustanowiono w celu ochrony dobrze zachowanych różnych typów ekosystemów leśnych: grądów, borów bagiennych i borów świerkowych.
- Rezerwat przyrody Dzikie Kąty (34,10 ha) chroni bór sosnowo-świerkowy o charakterze borealnym.
- Rezerwat przyrody Czerwona Struga (3,59 ha) tu ochroną objęto stanowisko pióropusznika strusiego w łągu olszowym.

2. Rezerваты Przyrody

Rezerwat Leśny Boczki

Leśny rezerwat przyrody Boczki położony jest w woj. warmińsko-mazurskim, w powiecie gołdapskim, w gminie Dubeninki. Rezerwat jest położony w środkowej części kompleksu Puszczy Rominckiej i zajmuje powierzchnię 108,83 ha.

Został powołany w 1974 roku i zmieniony w 2010. Głównym celem ochrony jest zachowanie naturalnych dobrze wykształconych zespołów leśnych charakterystycznych dla Puszczy Rominckiej, głównie grądów, borealnych świerczyn, łągów, olsów i borów bagiennych. Część rezerwatu Boczki zajmują kompleksy torfowisk. Rezerwat jest częścią Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej.

Rezerwat Leśny Czerwona Struga

Rezerwat przyrody Czerwona Struga znajduje się w gminie Dubeninki na terenie parku krajobrazowego Puszczy Rominckiej.

Został utworzony w 1973 roku dla ochrony stanowisk pióropusznika strusiego (*Matteucia struthiopteris*) i paproci. Zajmuje powierzchnie 3,59 ha. Obejmuje 1,5 kilometrowy odcinek strumienia Czerwona Struga. Drzewostan tworzą: olcha czarna, jesion wyniosły, wiąz górski. W runie obok pióropusznika występują: pokrzywa zwyczajna, ziarnopłon wiosenny, zawilec gajowy, zawilec żółty, gwiazdnica gajowa, czartawa pośrednia.

Administracyjnie nadzór nad rezerwatem sprawuje Nadleśnictwo Gołdap oraz Park Krajobrazowy Puszczy Rominckiej.

Rezerwat Leśny Dziki Kąt

Rezerwat Dziki Kąt stanowi część Puszczy Rominckiej. Położony jest we wschodniej części tego kompleksu, ok. 7 km na zachód od miejscowości Żytkiejmy w gminie Dubeninki, w powiecie gołdapskim. Został utworzony w 1973 roku i zajmuje powierzchnię 34,58 ha.

Celem utworzenia rezerwatu była ochrona boru sosnowo-świerkowego naturalnego pochodzenia. Taki bór jest charakterystyczny dla całej Puszczy Rominckiej, tu jednak mamy okazy szczególnie imponujące: całe zespoły drzew w wieku 150 lat i starszych.

W runie wśród typowych dla tego rodzaju boru gatunków: borówki czarnej, borówki bruszwicy pszeńca zwyczajnego kosmatki owłosionej i innych, można też spotkać rzadko występujący, ściśle chroniony gatunek z rodziny storczykowatych - tajeżę jednostronną.

W północno-wschodniej części rezerwatu, na niewielkiej powierzchni boru wilgotnego, występuje dorodny drzewostan sosnowo-świerkowy. Tutaj w runie występuje dość gęsto chroniony gatunek - widłak jałowcowaty.

W południowo-zachodniej części rezerwatu występuje bór bagienno-łąkowy z przewagą karłowatej sosny z charakterystycznymi roślinami torfowiskowymi, m.in. bagnem zwyczajnym, rosziczką okrągłolistną, modrzewicą zwyczajną, wełnianką pochwowatą.

Rezerwat Leśny Struga Żytkiejska

Rezerwat przyrody Struga Żytkiejska fot. Anna Naruszewicz

Powierzchnia rezerwatu wynosi 476 ha, z tego 91,3 ha zajmują torfowiska, występujące w dolinie rzeki Żytkiejska Struga. Rzeczka ta jest prawobrzeżnym dopływem Błędzianki, ma długość 26,4 km, z czego 15,4 km płynie na terenie Polski. Rezerwat położony jest w powiecie gołdapskim, w gminie Dubeninki, na terenie Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej w nadleśnictwie Gołdap. Powstał w 1982 roku w celu zachowania rzadkich gatunków flory i fauny. Teren rezerwatu odznacza się bardzo urozmaiconą rzeźbą, wynikającą z przeplatania się licznych wznórz i obniżeń morenowych.

Rezerwat torfowiskowy Uroczysko Kramnik

Rezerwat przyrody położony w województwie warmińsko mazurskim, w powiecie gołdapskim, w gminie Dubeninki, na terenie Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej w nadleśnictwie Gołdap. Został utworzony w celu ochrony stanowisk rzadkich i reliktowych gatunków roślin, m.in. maliny moroszki (*Rubus chamaemorus*) oraz bagiennych zbiorowisk leśnych. Na jego terenie wyróżniono 227 gatunków roślin naczyniowych. Wśród nich znalazły się m.in.: Stokłosa Benekena (*Bromus benekenii*); Kukułka Fuchsa (*Dactylorhiza fuchsii*); Kukułka krwista (*Dactylorhiza incarnata*); Kukułka plamista (*Dactylorhiza maculata*); Rosiczka okrągłolistna (*Drosera rotundifolia*); Bażyna czarna (*Empetrum nigrum*); Kocanki piaskowe (*Helichrysum arenarium*); Groszek błotny (*Lathyrus palustris*); Bagno zwyczajne (*Ledum palustre*); Widłak jałowcowaty (*Lycopodium annotinum*); Widłak goździsty (*Lycopodium clavatum*) Czworolist pospolity (*Paris quadrifolia*); Dziewięciornik błotny (*Parnassia palustris*); Biedrzyca wielka (*Pimpinella major*); Podkolan biały (*Platanthera bifolia*); Podkolan zielonawy (*Platanthera chlorantha*); Malina moroszka (*Rubus chamaemorus*); Jeżogłówka najmniejsza (*Sparganium minimum*); Czarcikęs łąkowy (*Succisa pratensis*); Rutewka orlikolistna (*Thalictrum aquilegifolium*).

3. Obszary Natura 2000

Puszcza Romincka

Powierzchnia 14754,34 ha. Puszcza Romincka to kompleks leśny, którego część znajduje się na terytorium Rosji, charakteryzujący się zróżnicowanym ukształtowaniem terenu, obecnością licznych cieków, występowaniem małych jezior i stosunkowo dużych obszarów torfowisk (jedno z nich zajmuje 150 ha).

Puszcza leży na zapleczu moren czołowych fazy pomorskiej zlodowacenia Wisły. W silnie urozmaiconym krajobrazie znaczną powierzchnię zajmują pagórkowate wysoczyzny zbudowane z glin i piasków zwałowych. Liczne są wzgórza kemowe i moreny martwego lodu. Charakterystyczne są doliny rzek i mniejszych cieków, płynących w kierunku północnym (Błędzianka i jej dopływy - Bludzia, Czerwona Struga, Czarna oraz Żytkiejmska Struga z dopływami). Cieki te mają naturalny charakter, meandrują lub płyną w dolinach głęboko wciętych w podłoże. Dolina Błędzianki - największej rzeki Puszczy wykształciła się w pasie utworów sandrowych. W dnie tej doliny często występują zagłębienia wytopiskowe. Można je spotkać także w innych fragmentach Puszczy (głównie w części północnej) i są one zwykle zatorfione. Na ciekach, zwłaszcza mniejszych, licznie występują tamy i rozlewiska bobrowe. Bardzo interesujące są torfowiska źródłiskowe, wykształcone w postaci torfowisk kopułowych (np. w pobliżu rezerwatu "Czerwona Struga") i torfowisk wiszących np. w dolinie Błędzianki. Gliniaste pagórki i zbocza porośnięte są lasami, głównie liściastymi, z lipą, klonem, wiązem górskim, grabem i domieszką świerka, natomiast piaszczyste wzniesienia - leszczynowo-świerkowym lasem mieszanym. Równiny są zajęte przez świeże bory sosnowe i świerkowe, a sporadycznie przez bór świerkowy. W zatorfionych dolinach cieków rosną nadrzeczne lasy jesionowo-olszowe. Zagłębienia pojezierne zajęte są przez torfowiska. Z powodu swojej malowniczej rzeźby terenu oraz dużego udziału świerka Puszcza Romincka przypomina lasy tajgi.

4. Obszary Chronionego Krajobrazu

Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Błędzianki

Najmniejszy w województwie warmińsko-mazurskim obszar ochrony krajobrazu o powierzchni 3.550 ha. Obejmuje górny odcinek rzeki Błędzianki i kilka jezior rynnowych ciągnących się pasem od Filipowa do Przerośli. Odznacza się urozmaiconą rzeźbą terenu oraz wysokimi walorami turystycznymi i rekreacyjnymi. Od wschodu sąsiaduje z Suwalskim Parkiem Krajobrazowym, a od południa graniczy z OCK Doliny Rospudy.

Obszar Chronionego Krajobrazu Puszczy Rominckiej

Obszar Chronionego Krajobrazu Puszczy Rominckiej to pas o szerokości od 0,5 km do 5 km otaczający Puszcę Romincką od wschodu i południa. Zajmuje powierzchnię 7740 ha, z czego obszar 7492 ha pokrywa się z otuliną parku krajobrazowego.

Obszar chronionego krajobrazu (OChK) to forma ochrony przyrody obejmująca tereny wartościowe ze względu na wyróżniający się krajobraz i zróżnicowane ekosystemy. Często są to obszary pełniące funkcję korytarzy ekologicznych oraz tereny atrakcyjne turystyczne.

5. Pomniki przyrody

Lp.	Rodzaj obiektu	Wymiary		Gmina Miejscowość	Lokalizacja i inne dane	Zamieszczony w...
		obwód [cm]	Wyso-kość [m]			
1.**	Głaz narzutowy „TYTAN” Granit szary	1027	1,24	Białe Jeziorki	Ok. 500 m na południe od drogi do Dubeninek, obok lasu liściastego, na naturalnej łące	Dz. Urz. WRN w Białymstoku z 1953 r. Nr 3, poz. 13
2.*	Dąb szypułkowy „DWORZANIN”	412	23	Bludzie	W parku, na wzgórzu ok. 100 m na południe od dawnego PGR-u, po stronie południowej	Dz. Urz. WRN w Białymstoku z 1966 r. Nr 7, poz. 77
3.**	Grupa 3 drzew:			Maków	N-ctwo Gołdap, L-ctwo Maków, oddz. 117c, koło osady N-ctwa	Dz. Urz. WRN w Suwałkach z 1984 r. Nr 7, poz. 26
	Buk zwyczajny	219	33			
	Buk zwyczajny	213	31			
	Buk zwyczajny	139	34			
4.*	Grupa 15 drzew Sosna wejmutka	75-170		Bludzie	N-ctwo Gołdap, L-ctwo Bludzie, oddz. 186c	Dz. Urz. WRN w Suwałkach z 1984 r. Nr 7, poz. 26
5.*	Grupa 13 drzew Jodła	100-184		Bludzie	N-ctwo Gołdap, L-ctwo Bludzie, oddz. 78c	Dz. Urz. WRN w Suwałkach z 1984 r. Nr 7, poz. 26
6.*	Grupa 229 drzew Jarzab szwedzki	0,9-220	9-12	Błąkały	Przy drodze woj. Nr 423 Błąkały-Stańczyki	Rozp. Nr 32/96 Woj. Suwalskiego z dnia 96.06.26 (Dz. Urz. Woj. Suwalskiego Nr 49, poz. 139)
7.**	Głaz narzutowy Granit szary	610	1,27	Białe Jeziorki	Na pastwisku ok. 150 m od zabudowań	Rozp. Nr 222/98 Woj. Suwalskiego z dnia 98.12.14 (Dz. Urz. Woj. Suwalskiego Nr 74, poz. 510)
8.**	Głaz narzutowy Granit szary	665	1	Białe Jeziorki	Na pastwisku ok. 140 m od zabudowań	Rozp. Nr 222/98 Woj. Suwalskiego z dnia 98.12.14 (Dz. Urz. Woj. Suwalskiego Nr 74, poz. 510)

Lp.	Rodzaj obiektu	Wymiary		Gmina Miejscowość	Lokalizacja i inne dane	Zamieszczony w...
		obwód [cm]	Wysokość [m]			
9.**	Głaz narzutowy Granit szarobiały „PRZYBYSZ”	612	2,05	Dubeninki	Przy ul. Osiedlowej 5	Rozp. Nr 222/98 Woj. Suwalskiego (Dz. Urz. Woj. Suwalskiego Nr 74, poz. 510)
10.**	Aleja 20 drzew Dąb szypułkowy	260-200	25-20	Leśnictwo Maków	Oddz. 117dx, przy drodze	Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego, Nr 152, Olsztyn dnia 2001.12.27
11.*	Grupa 12 drzew (lipy odroślowe rosnące w kręgu) Lipa drobnolistna	377-(r-m)	20-18	Leśnictwo Błąkały	Oddz. 317c	Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego, Nr 152, Olsztyn dnia 2001.12.27
12.*	Aleja 20 drzew Dąb szypułkowy	380-200	22-20	Bludzie Wielkie	Nad rzeką Bludzia	Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego, Nr 152, Olsztyn dnia 2001.12.27
13.*	Sosna pospolita „PIĘKNA SOSNA”	270	28	Leśnictwo Błąkały	Oddz. 310b	Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego, Nr 152, Olsztyn dnia 2001.12.27

* - pomnik na terenie Parku,

** - pomnik na terenie strefy ochronnej.

VI. ZABYTKI

1. Zestawienie zabytków techniki

Zestawienie zabytków techniki na terenie gminy Dubeninki.

Lp.	Nazwa obiektu/zespołu	Rejestr zabytków nr/rok wpisu	Miejscowość	Ewidencja zabytków	
				Nr karty	Czas powstania
1	2	3	4	5	6
1.	Nieczynna linia kol. Gołdap - Żytkiejmy	-			
2.	Dubeninki, wiadukt kolejowy (13 km)	-	Dubeninki	3207	przed 1927 r.
3.	Dubeninki, wiadukt kolejowy (11,5 km)	-	Dubeninki	3205	przed 1927 r.
3.	Dubeninki, wiadukt kolejowy (12,5 km)	-	Dubeninki	3206	przed 1914 r.
5.	Dubeninki, wiadukt kolejowy (13,2 km)	-	Dubeninki	3208	przed 1910 r.
6.	Pluszkiejmy, wiadukt (5,3 km)	-	Pluszkiejmy	3214	ok. 1910 r.
7.	Pluszkiejmy, wiadukt (7,8 km)	-	Pluszkiejmy	3215	ok. 1910 r.
8.	Pluszkiejmy, wiadukt (8,2 km)	-	Pluszkiejmy	3216	przed 1927 r.
9.	Pluszkiejmy, wiadukt (8,9 km)	-	Pluszkiejmy	3217	przed 1927 r.
10.	Kiepojcie, wiadukt kolejowy	-	Kiepojcie	3220	ok. 1910 r.
11.	Kiepojcie, para mostów	A-32/S/79 32/80	Kiepojcie	3219	Most „B” ok. 1910 r., most „A” lata 20-te XX w.
12.	Linowo, wiadukt kolejowy (16,5 km)	-	Linowo	3221	przed 1927 r.
13.	Rogajny, wiadukt kolejowy (10 km)	-	Rogajny	3218	ok. 1914 r.
14.	Maciejowięta, wiadukt (21,0 km)	-	Maciejowięta	3223	ok. 1914r.
15.	Maciejowięta, wiadukt (21,8 km)	-	Maciejowięta	3224	ok. 1910r.
16.	Maciejowięta, wiadukt (22,8 km)	-	Maciejowięta	3225	ok. 1910r.
17.	Maciejowięta, wiadukt (23,2 km)	-	Maciejowięta	3226	przed 1927 r.
18.	Maciejowięta, wiadukt (24,1 km)	-	Maciejowięta	3227	I. 30-te XX w.
19.	Stańczyki, para mostów kolejowych	A-33/S/79	Stańczyki	3228	1912-1914 (?)

		33/80			
20.	Stańczyki, wiadukty kolejowe (19,1 km)	-	Stańczyki	3222	przed 1927 r.
21.	Żytkiejmy, wiadukty (33,5 km)	-	Żytkiejmy	3209	Ok. 1910 r.
22.	Żytkiejmy, wiadukty (35 km)	-	Żytkiejmy	3210	przed 1927 r.
23.	Żytkiejmy, wiadukty (36 km)	-	Żytkiejmy	3211	przed 1907 r.

2. Zestawienie zespołów dworsko-ogrodowych

Zestawienie zespołów dworsko-ogrodowych na terenie gminy Dubeninki.

Lp.	Nazwa obiektu/zespołu	Rejestr zabytków nr/rok wpisu	Miejscowość	Ewidencja zabytków	
				Nr karty	Czas powstania
1.	Bludzie, zespół dworsko-ogrodowy	-	Bludzie	2646	
2.	Bludzie, stajnia/magazyn	-	Bludzie	2646	
3.	Bludzie, park	A-1985/87 587/87	Bludzie	2646	Połowa XIX w
4.	Kociołki, zespół dworsko-ogrodowy	-	Kociołki	brak danych	
5.	Kociołki, dwór	-	Kociołki	j.w.	
6.	Kociołki, budynki gospodarcze	-	Kociołki	j.w.	
7.	Kociołki, park	-	Kociołki	j.w.	
8.	Ostrowo, zespół dworsko-ogrodowy	-	Ostrowo	brak danych	
9.	Ostrowo, ruina dworu	-	Ostrowo	j.w.	
10.	Ostrowo, budynki gospodarcze	-	Ostrowo	j.w.	
11.	Ostrowo, park	-	Ostrowo	j.w.	
12.	Rogajny, zespół pałacowo-parkowy	A-2758/89 665/89	Rogajny	3381	II poł. XIX w.
13.	Rogajny, pałac		Rogajny	3382	II poł. XIX w.
14.	Rogajny, spichlerz obecnie magazyn		Rogajny	3383	II poł. XIX w.
15.	Rogajny, kaplica ewang. obecnie magazyn			3384	1867 r.
16.	Rogajny, park dworski	A-1983/87 684/89	Rogajny	brak danych	
17.	Zawiszyn, zespół dworski: - dwór - magazyn - stodoła - bud. gospodarczy - chlewnia	-	Zawiszyn	3254	XIX/XX w.

	- chlewnia				
18.	Zawiszyn, dwór	A-2757/89 666/89	Zawiszyn	-	XIX-XX w.
19.	Zawiszyn, spichlerz	-	Zawiszyn	3255	XIX/XX w.

3. Zestawienie zabytków architektury i budownictwa

Zestawienie zabytków architektury i budownictwa na terenie gminy Dubeninki.

Lp.	Nazwa obiektu/zespołu	Rejestr zabytków nr/rok wpisu	Miejsco-wość	Ewidencja zabytków	
				Nr karty	Czas powstania
1	2	3	4	5	6
1.	Dubeninki, układ przestrzenny miejscowości – układ ruralistyczny	-	Dubeninki	3950	XVII - XX w
2.	Dubeninki, kościół ewangelicki paraf ob. Rzymsko-Kat.	A-2764/89 649/89	Dubeninki	3951	1903
3.	Dubeninki, Zespół zabudowy stacji kolejowej	-	Dubeninki	3952	1910-1927r.
4.	Dubeninki, dworzec kolejowy	-	Dubeninki	3953	po 1919 r.
5.	Dubeninki, plebania	-	Dubeninki	3954	I. 30-te XX w.
6.	Dubeninki, kolejowy budynek mieszkalny (zespół dworca)	-	Dubeninki	3955	I. 20-te XX w.
7.	Dubeninki, kolejowy budynek mieszkalny (zespół dworca)	-	Dubeninki	3956	I. 20-te XX w.
8.	Dubeninki, budynek mieszkalny	-	Dubeninki	3957	pocz. XX w
9.	Żytkiejmy, układ przestrzenny miejscowości –układ ruralistyczny.	-	Żytkiejmy	3175	przed 1554 pocz. XXw
10.	Żytkiejmy, kościół ewangelicki – paraf ob. Rzymsko-Kat.	A-2763/89 650/89	Żytkiejmy	3176	1879
11.	Żytkiejmy, plebania	-	Żytkiejmy		brak danych
12.	Żytkiejmy, zespół stacji kolejowej	-	Żytkiejmy	3193	1900-1927
13.	Żytkiejmy, dom nr 2 ul. Partyzantów	-	Żytkiejmy	3184	I. 20-te XX w.
14.	Żytkiejmy, dom nr 2 ul. Krótka	-	Żytkiejmy	3181	k. XIX w
15.	Żytkiejmy, dom przy ul Świerczewskiego	-	Żytkiejmy	3192	I. 20-te XX w.
16.	Żytkiejmy, dom mieszkalny nr 6 wraz z bud. gospodarczym , ul. Konopnickiej	-	Żytkiejmy	3179	poł. XIX w
17.	Żytkiejmy, dom mieszkalny nr 9 wraz z bud. gospodarczym, ul. Konopnickiej	-	Żytkiejmy	3180	I. 20-te XX w.
18.	Żytkiejmy, dom nr 4, ul.	-	Żytkiejmy	3191	I. 30-te XX w.

Lp.	Nazwa obiektu/zespołu	Rejestr zabytków nr/rok wpisu	Miejscowość	Ewidencja zabytków	
				Nr karty	Czas powstania
1	2	3	4	5	6
	Świerczewskiego				
19.	Żytkiejmy, dom nr 7, ul. 1 Maja	-	Żytkiejmy	3182	pocz. XX w.
20.	Żytkiejmy, bud. gospodarczy, ul. 1 Maja 7	-	Żytkiejmy	3183	pocz. XX w.
21.	Żytkiejmy, dom nr 17, ul. Świerczewskiego	-	Żytkiejmy	3190	I. 20-te XX w.
22.	Żytkiejmy, budynek inwentarski, ul. Świerczewskiego 11	-	Żytkiejmy	3188	pocz. XX w.
23.	Żytkiejmy, dom nr 11, ul. Świerczewskiego	-	Żytkiejmy	3187	pocz. XX w.
24.	Żytkiejmy, dom nr 8, ul. Świerczewskiego	-	Żytkiejmy	3185	pocz. XX w.
25.	Żytkiejmy, dom nr 9, ul. Świerczewskiego	-	Żytkiejmy	3186	pocz. XX w.
26.	Żytkiejmy, dom nr 12, ul. Świerczewskiego	-	Żytkiejmy	3189	I. 20-te XX w.
27.	Żytkiejmy, dom nr 8, pl. Wojska Polskiego	-	Żytkiejmy	3195	pocz. XX w.
28.	Żytkiejmy, Karczma, pl. Wolności nr 2	-	Żytkiejmy	3196	XIX/XX w.
29.	Żytkiejmy, dom nr 4, pl. Wolności	-	Żytkiejmy	3197	XIX/XX w.
30.	Żytkiejmy, remiza strażacka, pl. Wolności nr 6	-	Żytkiejmy	3198	I. 30-te XX w.
31.	Żytkiejmy, dom nr 10, pl. Wolności	-	Żytkiejmy	3199	XIX/XX w.
32.	Żytkiejmy, dom nr 6, pl. Wolności	-	Żytkiejmy	3198	I. 20-te XX w.
33.	Żytkiejmy, dworek myśliwski	-	Żytkiejmy	3177	I. 80-te XX w.
34.	Żytkiejmy, gajówka, obecnie leśniczówka	-	Żytkiejmy	3178	k. XIX w. (?)
35.	Żytkiejmy, dworzec kolejowy, ul. Warsztatowa 1	-	Żytkiejmy	3194	pocz. XX w.

4. Cmentarze

Na terenie gminy znajduje się 64 cmentarze, w tym 61 ewangelickich, 2 wojenne z I wojny światowej. Cmentarze ewangelickie znajdują się w każdej wsi, niekiedy dwa lub więcej (np. w Żytkiejmach było ich 6 plus 1, który jest obecnie po stronie rosyjskiej).

Z reguły cmentarze są położone na eksponowanych miejscach, na wzgórzach lub wzniesieniach. Na wyróżnienie zasługują cmentarze ewangelickie

w Dubeninkach, Błakalach, Bludziach Wielkich, Linowie, Maciejowiętach, Tuniszkach i Żytkiejmach, gdzie zachowało się najwięcej nagrobków i mogił sprzed 1945 r.

Wybitne walory przyrodnicze posiada cmentarz w Żytkiejmach, położony na zachód od wsi, na północnym brzegu Żytkiejmskiej Strugi; charakteryzuje się pięknym starodrzewiem dębowym. Bardzo specyficzny cmentarz znajduje się na prawym brzegu rz. Pstrężni. Jak wynika z inskrypcji spoczywają tutaj głównie pracownicy niemieckiej administracji leśnej (nadleśniczowie, leśniczowie, podleśniczowie).

Część cmentarzy spełnia ważną rolę krajobrazową. Usytuowane na wzgórzach, wśród pól, porośnięte drzewami, stanowią dominujący akcent w miejscowym krajobrazie (np. cmentarze w Linowie, Żabojadach, Budwieciach, Kociołkach, Stańczykach, Mesznie).

Specyficzną grupę stanowią cmentarze wojenne z I wojny światowej. Są one zlokalizowane w Dubeninkach i Żytkiejmach. Spoczywają na nich żołnierze niemieccy i rosyjscy polegli w latach 1914 - 1915. Oba obiekty wyróżniają się rozmachem przestrzennym i ciekawym rozplanowaniem.

Cmentarz wojenny z I wojny światowej w Żytkiejmach, fot. Arch. gminy

Cmentarz wojenny z I wojny światowej w Dubeninkach, fot. Arch. gminy

Stan cmentarzy ewangelickich jest zły lub bardzo zły. Są one zarośnięte samosiejkami, niektóre zdewastowane. Cmentarze wojenne zostały odrestaurowane w latach 1992 - 1994 oraz w roku 1997. Stan ich jest dobry.

5. Zestawienie cmentarzy

Zestawienie cmentarzy na terenie gminy Dubeninki, stan na lipiec 2010r.

Lp.	Nazwa obiektu/zespołu	Rejestr zabytków nr/rok wpisu	Miejscowość	Ewidencja zabytków			UWAGI
				Nr karty	Data założenia	Obszar [ha]	
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Cmentarz ewangelicki w Barciach	-	Barcie	1256	2 poł. XIX w	0,17	
2.	Cmentarz ewangelicki w Będziszewie	-	Będziszewo	1268	2 poł. XIX w	0,04	brak mogił
3.	Cmentarz ewangelicki w Będziszewie	-	Będziszewo	1267	2 poł. XIX w	0,16	
4.	Cmentarz ewangelicki w Bludziach M.	A-3009/90 769/90	Bludzie M.	1280	2 poł. XIX w	ok. 0,32	
5.	Cmentarz ewangelicki w Bludziach W.	A-3008/90 787/90	Bludzie W.	1279	XIX/XX w	0,23	

Lp.	Nazwa obiektu/zespołu	Rejestr zabytków nr/rok wpisu	Miejscowość	Ewidencja zabytków			UWAGI
				Nr karty	Data założenia	Obszar [ha]	
1	2	3	4	5	6	7	8
6.	Cmentarz ewangelicki w Bładziszkach	-	Bładziszki	1281	k. XIXw	0,13	
7.	Cmentarz ewangelicki w Błąkałach	A-2847/90 685/89	Błąkały	1282	ok. poł. XIX w	0,21	
8.	Cmentarz ewangelicki w Budwieciach	A-3007/90 789/90	Budwiecie	1316	2 poł. XIX w	0,13	
9.	Cmentarz ewangelicki w Budwieciach	A-3006/90 788/90	Budwiecie	1317	2 poł. XIX w	0,3	brak mogił
10.	Cmentarz ewangelicki w Czarnym	-	Czarne		brak danych		
11.	Cmentarz ewangelicki w Deguciach	-	Degucie	1369	ok. poł. XIX w	0,4	
12.	Cmentarz ewangelicki w Deguciach	-	Degucie	1368	2 poł. XIX w	0,11	
13.	Cmentarz ewangelicki w Deguciach	-	Degucie	1370	okres przedwojenny	0,01	
14.	Cmentarz komunalny w Dubeninkach	-	Dubeninki	1397	1954 r.	2,4	
15.	Cmentarz woj. z I woj. św. W Dubeninkach	A-329/S/83 329/83	Dubeninki	1395	k. pierwszego 20-lecia XX w	0,97	
16.	Cmentarz ewangelicki w Dubeninkach	A-2857/89 688/89	Dubeninki	1396	2 poł. XIX w	0,32	
17.	Cmentarz ewangelicki w Golubiu	-	Golubie		brak danych		
18.	Cmentarz ewangelicki w Gołubiu	-	Golubie		brak danych		
19.	Cmentarz ewangelicki w Gołubiu	-	Golubie		brak danych		

Lp.	Nazwa obiektu/zespołu	Rejestr zabytków nr/rok wpisu	Miejscowość	Ewidencja zabytków			UWAGI
				Nr karty	Data założenia	Obszar [ha]	
1	2	3	4	5	6	7	8
20.	Cmentarz ewangelicki w Golubiu	-	Golubie		brak danych		
21.	Cmentarz ewangelicki w Kiekskiejmach	A-3017/67 790/90	Kiekskiejmy	-	-	-	
22.	Cmentarz ewangelicki w Kiepojciach	-	Kiepojcie	1604	2 poł. XIX w	0,2	
23.	Cmentarz ewangelicki w Kociołkach	A-3020/90 792/90	Kociołki	1631	2 poł. XIX w	-	
24.	Cmentarz ewangelicki w Kociołkach	-	Kociołki	1630	pocz. XX w	0,1	
25.	Cmentarz ewangelicki w Kociołkach	-	Kociołki	1629	XIX/XX w	0,23	
26.	Cmentarz ewangelicki w Lenkupiach	-	Lenkupie	1702	II poł. XIX w	0,17	
27.	Cmentarz ewangelicki w Linowie	A-2858/89 683/89	Linowo	1706	II poł. XIX w		
28.	Cmentarz ewang. w Łysogórze (Kiepurdejach)	A-3019/90 791/90	Kiepurdeje		brak danych		
29.	Cmentarz ewangelicki w Maciejowiętach	A-3022/90 793/90	Maciejowięta	1726	II poł. XIX w	0,27	
30.	Cmentarz ewangelicki w Marlinowie	-	Marlinowo		brak danych		
31.	Cmentarz ewangelicki w Pluszkiejmach	-	Pluszkiejmy	1898	II poł. XIX w	0,16	brak mogił
32.	Cmentarz ewangelicki w Pluszkiejmach	-	Pluszkiejmy	1897	II poł. XIX w	0,10	
33.	Cmentarz ewangelicki w Pluszkiejmach	A-3021/90 794/90	Pluszkiejmy	1899	II poł. XIX w	0,18	
34.	Cmentarz	A-3018/90	Pluszkiejmy	1900	k. XIX w	0,12	

Lp.	Nazwa obiektu/zespołu	Rejestr zabytków nr/rok wpisu	Miejscowość	Ewidencja zabytków			UWAGI
				Nr karty	Data założenia	Obszar [ha]	
1	2	3	4	5	6	7	8
	ewangelicki w Pluszkiejmach	795/90					
35.	Cmentarz ewangelicki w Poblędziu	-	Poblędzie	1904	XIX/XX	0,2	
36.	Cmentarz ewangelicki w Poblędziu	-	Poblędzie		brak danych		
37.	Cmentarz ewangelicki w Przerośli Gołd.	A-2852/89	Przerośl Gołdapska	1928	k. XIX w	0,26	
38.	Cmentarz ewangelicki w Przesławkach	-	Przesławki	1929	II poł. XIX w	0,12	
39.	Cmentarz ewangelicki w Rakówku	-	Rakówek	1946	II poł. XIX w	-	
40.	Cmentarz ewangelicki w Redykach	-	Redyki	1953	II poł. XIX w	0,12	
41.	Cmentarz ewangelicki w Rogajnach	A-2845/67 684/89	Rogajny	1958	k. XIX w	0,15	
42.	Cmentarz ewangelicki w Rogajnach	-	Rogajny	1959	k. XIX w	0,3	
43.	Cmentarz ewangelicki w Rogajnach	-	Rogajny	1960	p. XIX w	0,03	
44.	Cmentarz ewangelicki w Skajzgirach	A-3015/90 780/90	Skajzgiry	2019	II poł. XIX w	0,28	
45.	Cmentarz ewangelicki w Skajzgirach	-	Skajzgiry		brak danych		cm. rodzinny
46.	Cmentarz ewangelicki w Stańczykach	A-3014/90 781/90	Stańczyki	2052	II poł. XIX w	0,2	
47.	Cmentarz ewangelicki w Sumowie	-	Sumowo		brak danych		
48.	Cmentarz ewangelicki w	A-2848/89 686/89	Tuniszeki	2167	ok. poł. XIX w	0,07	

Lp.	Nazwa obiektu/zespołu	Rejestr zabytków nr/rok wpisu	Miejscowość	Ewidencja zabytków			UWAGI
				Nr karty	Data założenia	Obszar [ha]	
1	2	3	4	5	6	7	8
	Tuniszkach						
49.	Cmentarz ewangelicki w Tuniszkach	A-2849/89 687/89	Tuniszeki	2168	II poł. XIX w	0,2	
50.	Cmentarz ewangelicki w Wobałach	A-2853/89 691/89	Wobały	2230	k. XIXw	0,7	
51.	Cmentarz ewangelicki w Wysokim Garbie	-	Wysoki Garb		brak danych		
52.	Cmentarz ewangelicki w Zawiszynie	-	Zawiszyn		brak danych		
53.	Cmentarz ewangelicki w Żabojadach	A-2851/89 681/89	Żabojady	-	1 ćw. XIX w	0,02	cm. rodzinny
54.	Cmentarz ewangelicki w Żabojadach	-	Żabojady	-	XIX/XX w	0,21	
55.	Cmentarz ewangelicki w Żabojadach	A-2844/89 682/89	Żabojady	-	pocz. XX w	0,06	walory krajoobr.
56.	Cmentarz ewangelicki w Żerdzinach	-	Żerdziny	-	brak danych		
57.	Cmentarz ewangelicki w Żytkiejmach	A-3013/90 782/90	Żytkiejmy	-	II poł. XIX w	-	
58.	Cmentarz ewangelicki w Żytkiejmach	-	Żytkiejmy	-	II poł. XIX w	0,34	
59.	Cmentarz ewangelicki w Żytkiejmach	-	Żytkiejmy	-	II poł. XIX w	0,34	
60.	Cmentarz woj. z I wojny św. w Żytkiejmach	A-3010/90 785/90	Żytkiejmy	-	1915 r.	0,23	konieczna rekon.
61.	Cmentarz ewangelicki w Żytkiejmach	A-2850/89 689/89	Żytkiejmy	-	poł. XIX w	0,01	
62.	Cmentarz ewangelicki w Żytkiejmach	-	Żytkiejmy	-	pocz. XIX w	0,04	

Lp.	Nazwa obiektu/zespołu	Rejestr zabytków nr/rok wpisu	Miejscowość	Ewidencja zabytków			UWAGI
				Nr karty	Data założenia	Obszar [ha]	
1	2	3	4	5	6	7	8
63.	Cmentarz ewangelicki w Żytkiejmach	A-3011/90 784/90	Żytkiejmy	-	pocz. XIX w	0,06	
64.	Cmentarz ewangelicki w Żytkiejmach	A-3012/90 783/90	Żytkiejmy	-	4 ćw. XIX w.	0,07	

VII. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU DZIEDZICTWA KUTUROWEGO I ZABYTEKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

1. Osadnictwo wiejskie

Pierwsze stałe punkty osadnicze na terenie gminy liczyły jedno lub kilka gospodarstw. Prawdopodobnie układ zabudowy i gruntów związanych z nimi był dowolny, to znaczy dostosowany do lokalnych warunków terenowych. Z czasem osady te przekształciły się w większe wsie.

Obszar wsi w XVII i XVIII wieku był dzielony na trzy pola według dwóch schematów:

- dwa pola leżały naprzeciw siebie, trzecie przylegało do dwóch pierwszych;
- trzy pola leżały jedno za drugim.

Zabudowa na wsiach mogła być jedno- lub obustronna (prawdopodobnie tak było w przypadku Dubeninek, Żytkiejm). Wsie stanowiące zaplecze majątków ziemskich lokowano po przeciwnej stronie drogi w stosunku do zabudowań dworskich (np. Rogajny, Zawiszyn, Bludzie). Inne wsie budowano według jednego z trzech wariantów:

- budynki mieszkalne stały oddzielnie od zabudowań gospodarczych, które lokowano po drugiej stronie ulicy;
- zabudowa na krzyż, to znaczy zagrody usytuowane naprzemiennie raz z jednej strony ulicy, raz z drugiej;
- zabudowa siedlisk obok siebie po obu stronach ulicy.

Z czasem powstawały różne odmiany zabudowy, dostosowane do lokalnych warunków, jednak cechą wspólną w tym typie wsi było oddzielenie domów i budynków gospodarczych. Domy stały w pobliżu drogi, a budynki gospodarcze, oddzielone ogrodem, ustawiano w głębi działki.

Ważne przekształcenia w obrazie osadniczym wsi nastąpiły na tym terenie w I i 2 ćw. XIX wieku, po uwłaszczeniu chłopów.

Reformy uwłaszczeniowe nie zmieniły w sposób rewolucyjny struktury własnościowej; udział majątków ziemskich stanowił nadal znaczną część wszystkich gruntów rolnych na tym terenie. Uwłaszczeniu towarzyszyło oczynszowanie chłopów. Likwidacja pańszczyzny i świadczeń w naturze pociągnęła za sobą w następnych dziesięcioleciach regulację, polegającą na skomasowaniu gruntów, która z kolei narzuciła konieczność przebudowy wsi i powstanie tzw. rzędówek, czyli wsi kolonii sznurowych. Każdy gospodarz otrzymywał jedno podstawowe pole w kształcie wydłużonego prostokąta. Podział ten określany jest kolonią. Przez środek kolonii wytyczano drogę, wzdłuż której lokowano zagrody, przy czym każda stała na osobnej działce; zabudowa wsi kolonijnych była luźna.

Dzięki szerszym nadziałom kolonijnym działki siedliskowe we wsiach rzędowych ulegały skróceniu. Rozplanowanie budynków w zagrodzie opierało się na schemacie: domy mieszkalne stawiano wzdłuż drogi, stodołę lokalizowano w głębi działki równoległe do drogi, pozostałe budynki gospodarcze prostopadle do drogi.

Przestrzeń między budynkami stała się podwórzem.

Poważne przekształcenia w formie osadnictwa spowodowało przeprowadzenie linii kolejowej. Część mniejszych gospodarstw została zlikwidowana. Większe gospodarstwa oraz majątki ziemskie, dzielone przez linię kolejową, uzyskały połączenie z gruntami za pomocą dróg prowadzonych wiaduktami. Obecnie wiadukty kolejowe są śladem po nie istniejących wsiach (Orliniec, Golubie). Po I wojnie światowej funkcjonowały wsie dwóch głównych typów: kolonijne typu farmerskiego (Skajzgiry, Czarne, Golubie, Rakówek) i wsie o strukturze mieszanej, łączącej formę rzędówki z wydzielonymi koloniami (Żytkiejmy, Dubeninki, Maciejowięta). Strukturę osadniczą uzupełniało budownictwo związane z funkcjonującymi majątkami ziemskimi (np. Rogajny, Zawiszyn). Strukturę osadniczą wzbogacały osady śródleśne (np. Czarnowo Średnie), leśniczówki, domy robotników leśnych oraz majątki wraz z towarzyszącym im budownictwem.

Duże zmiany zaszły po II wojnie światowej. Przestały istnieć niektóre wsie (np. Czarnowo Wielkie, Golubie), zniknęło wiele kolonii i leśniczówek, a dotychczasowy układ pól uległ ogromnym zmianom głównie z powodu intensywnego rozwoju PGR.

Zabudowa gospodarcza PGR wniosła w większości przypadków obce dla terenów na obrzeżach Puszczy Rominckiej formy architektoniczne, niejednokrotnie degradujące krajobraz, jak np. betonowy silos w Bludziach, zlokalizowany na skraju pradoliny rzeki Bludzi lub bloki mieszkalne w Dubeninkach.

Obecnie na omawianym obszarze występują następujące typy wsi: wielodrożnice (Dubeninki, Żytkiejmy), ulicówki (Maciejowięta, Pluszkiejmy, Błąkały), rzędówki (Czarne, Cisówek) oraz kolonie. Odrębny typ osadnictwa stanowią dawne majątki, które są omówione w dalszej części opracowania.

Wśród większych wsi na uwagę zasługują zwłaszcza Żytkiejmy i Dubeninki.

Żytkiejmy

Posiadają układ wielodrożnicowy oraz dość gęstą zabudowę, co nadaje tej miejscowości charakter miejski. Na terenie wsi znajduje się 20 obiektów w zainteresowaniu konserwatorskim. Spośród nich jedynie kościół poewangelicki jest wpisany do rejestru zabytków (kościół o proveniencji gotyckiej uzyskał w 1879 roku nowy wygląd).

Żytkiejmy – kamienica narożna przy głównym skrzyżowaniu

W końcu XIX wieku wieś posiadała charakter małego miasteczka. W latach 1905 - 1906 został zbudowany szpital zakonu Joannitów z charakterystycznym detalem nawiązującym do „architektury wikińskiej” przypominającym zwieńczenia dachu w postaci dziobów łodzi – drakkarów. Zespół zabudowy i układ przestrzenny miejscowości jest dobrze zachowany.

Dubeninki

Wieś posiada czytelny układ oparty o wielodrożnice z nielicznymi budynkami, zbudowanymi przed 1945 rokiem. Dominującym elementem przestrzennym jest kościół poewangelicki (wpisany do rejestru zabytków).

Wieś Dubeninki przejęła rolę ośrodka dominującego na terenie gminy Dubeninki. Zbudowano tutaj kilka budynków o formach użytecznych, które wyraźnie i niekorzystnie kontrastują z typową zabudową mazurską.

Dubeninki – budynek urzędu gminy

Dubeninki z lotu ptaka

2. Zespoły dworsko – ogrodowe

Na terenie gminy Dubeninki znajdują się cztery zespoły dworskie, które są w różnym stopniu zdewastowane.

1) Największy oraz jednocześnie najwartościowszy zespół znajduje się w Rogajnach. Piętrowy budynek mieszkalny, założony na rzucie litery "L", określany mianem pałacu, zachował szereg wyróżniających go detali architektonicznych. W skład zespołu wchodzi również kompleks zabudowań gospodarczych: magazyn, dawna kaplica (ob. magazyn) oraz dwie spalone obory.

Park z 2 połowy XIX wieku z licznie zachowanym drzewostanem oraz układem alejowym. Starodrzew reprezentują lipy, dęby, brzozy, klony i jesiony. Występują ubytki w drzewostanie. Park zarośnięty samosiejkami. Układ wodny w postaci dwóch dobrze zachowanych stawów, w których prowadzona jest hodowla ryb; trzeci staw jest w parku. Zabytkowe elementy zespołu są wpisane do rejestru zabytków.

2) Zespół dworsko - ogrodowy w Zawiszynie posiada rozległy dziedziniec gospodarczy, obudowany z trzech stron budynkami gospodarczymi. Wszystkie obiekty kubaturowe są w dobrym stanie technicznym. Park znajduje się po południowej stronie dworu. Powierzchnia parku wynosi ok. 1ha. Drzewostan nieliczny o przewadze drzew liściastych (klon, lipa, jesion). Dwór jest wpisany do rejestru zabytków.

3) Pozostałości dużego zespołu dworsko - ogrodowego znajdują się w miejscowości Bludzie. Z zabytkowych obiektów kubaturowych zachowała się jedynie stajnia, połączona ze spichlerzem.

Zabytkowy park w Bludziach jest częścią dawnego zespołu dworsko-parkowego. Położony jest 3 km na północ od Dubeninek. Park został założony w stylu krajobrazowym na wzgórzu stromo opadającym ku rzece Bludzi.

Tablica informacyjna – park podworski w Bludziach
fot. <http://parkikrajobrazowewarmiimazur.pl/>

Dzięki uczestnictwie Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej w projekcie finansowanym ze środków unijnych park podworski w Bludziach w 2014 roku doczekał się rewitalizacji. W ramach prac usunięto zbyt rozrastające się krzewy i podrosty wyeksponowując starodrzew parkowy. Część drzew poddano

specjalistycznym zabiegom pielęgnacyjnym, takim jak czyszczenie ran, zakładanie wiązań, udroźnianie dziupli. Posadzono ponad 3600 roślin z kilkudziesięciu gatunków charakterystycznych dla dawnych XIX-wiecznych założeń parkowych. W miarę możliwości odtworzono osie widokowe oraz przebieg dawnych alejek, na których w kilku miejscach zbudowano drewniane schody. Przy ścieżkach ustawiono kamienne ławki i kosze. Na terenie parku wytyczono ścieżkę dendrologiczną opisującą 14 gatunków drzew i krzewów. Powstał plac rekreacji dla dzieci, parking i miejsca ze stojakami na rowery. Park jest wpisany do rejestru zabytków.

4) Zespół dworsko - ogrodowy w Kociołkach posiada czytelny układ założenia, pomimo zburzenia jednego budynku gospodarczego. Stan zachowania zespołu jest zły. Dwór zatracił charakter zabytkowy w wyniku nadbudowy o jedno piętro. Komponowana zieleń parkowa została w poważnym stopniu zatarta w wyniku wycięcia części starego drzewostanu oraz licznych samosiejek.

3. Budownictwo leśne

Na terenie Puszczy Rominckiej od połowy XIX wieku rozpoczęto prowadzenie planowej gospodarki leśnej, polegającej na wycinaniu i obsadzaniu powtórnie areалу leśnego.

W tym czasie wprowadzono nowy system leśnictwa, który miał gospodarę taką ułatwić. W końcu lat 70 XIX wieku na terenie Puszczy urządzono miejsce polowań dla cesarza Rzeszy Niemieckiej. W ramach tych prac wzniesiono m.in. wzmiankowany zespół zabudowań mieszkalnych i gospodarczych w Romintach (obecnie teren Federacji Rosyjskiej). Na omawianym terenie najcenniejszy jest dworek myśliwski w Żytkiejmach wraz z zespołem zabudowań gospodarczych (stajnia - obora, stodoła) oraz aleją obsadzoną dębami. Dworek został poważnie zniszczony w czasie pierwszej wojny światowej. Odbudowany i częściowo przekształcony w okresie międzywojennym. W budynku zachował się oryginalny detal architektoniczny.

W Żytkiejmach są także dwie leśniczówki. Jedna z nich stanowi interesujący przykład drewnianej architektury z początku XX wieku. Obiekt zachował oryginalny charakter większości elementów konstrukcyjnych i wystroju architektonicznego. Pozostałe obiekty kubaturowe, związane z gospodarką leśną, są w różnym stopniu przekształcone. Pomimo tego zachowały elementy oryginalnego wystroju (stropy, więźby dachowe, ściany obwodowe).

4. Linia kolejowa

Charakterystycznym elementem na terenie gminy jest nieczynna linia kolejowa, która łączyła do roku 1945 Gołdap z Gąbinem (przez Dubeninki i Żytkiejmy). Linia ta była realizowana w dwóch etapach: do 1907 roku - odcinek Gąbin - Żytkiejmy i Gołdap - Rakówek, do 1927 roku - odcinek Rakówek - Żytkiejmy.

Linia kolejowa w początkowej fazie była wytyczona jako pojedyncza. Prawdopodobnie po roku 1911 przystąpiono do budowy drugiego toru.

Linia kolejowa miała istotne znaczenie militarne z uwagi na bezpośrednie sąsiedztwo z carską Rosją. To znaczenie skłoniło władze niemieckie do rozbudowy

linii po pierwszej wojnie światowej. Duże nasycenie szlaku kolejowego wiaduktami miało na celu bezkolizyjne przemieszczanie wojska. W czasie II wojny światowej rozpoczęto prace nad połączeniem linii w pobliżu miejscowości Orliniec z Suwałkami. Po II wojnie światowej, w wyniku podziału ziem między Polską a ZSRR, linia straciła znaczenie i została rozebrana przez oddziały Armii Czerwonej w latach 1945 - 1946.

Linia biegnie częściowo wawozami oraz nasypami. Przecina rzeki: Jarkę, Bludzię i Błędziankę. Krzyżuje się z drogami bitymi w miejscowościach: Pluskiejmy, Żytkiejmy, Linowo i Dubeninki.

Długość linii między Botkunami a Żytkiejmami (granicą państwową) wynosi 36 km. Na linii istnieją mosty w Botkunach, Kiepojciach i Stańczykach. Liczne ciekły wodne przechodzą pod linią za pomocą przepustów.

Mosty i wiadukty posiadają istotne walory zabytkowe, jednak większość z nich jest w złym stanie technicznym. Nasyp kolejowy na trwałe jest wpisany w krajobraz kulturowy gminy; na niektórych odcinkach jest on wykorzystywany w charakterze lokalnych dróg.

Obiekty kubaturowe związane z nieczynną linią kolejową stanowią cenne elementy założeń przestrzennych wsi Dubeninki i Żytkiemy. Wiele mniejszych obiektów pomocniczych (np. dróżnicówki) zniknęły z krajobrazu po roku 1945. Do rejestru zabytków są wpisane mosty w Stańczykach i Kiepojciach.

Kiepojcie – mosty kolejowe

5. Kamienie pamiątkowe

Na terenie całej Puszczy Rominckiej zachowało się 15 pamiątkowych kamieni (granit), z tego 8 po stronie polskiej. Kamienie te, stawiane w okresie od lat 80 XIX wieku do czasów poprzedzających I wojnę światową, upamiętniają sukcesy cesarza Wilhelma II w polowaniach na jelenie (stąd niemiecka nazwa Hirschgedenksteine).

Kamienie są w kształcie skałki z wklęsłą płyciną, gdzie znajduje się inskrypcja w języku niemieckim. Tekst z reguły informuje, kiedy i jakiego jelenia upolował cesarz Wilhelm II.

Kamienie są zlokalizowane w różnych miejscach puszczy, nieraz przy drogach, niekiedy w trudno dostępnych ostępach. Stan ich zachowania jest dobry.

Pamiętkowe kamienie w Puszczy Rominckiej

6. Mieszkalnictwo – zasoby mieszkaniowe.

Zabudowa mieszkaniowa gminy zlokalizowana jest głównie we wsiach Dubeninki i Żytkiejmy. Pod względem charakteru zabudowy budynki w zabudowie niezagrodowej dominują we wsiach Dubeninki i Żytkiejmy. W zabudowie niezagrodowej zostały zrealizowane przez byłe PGR-y osiedla mieszkaniowe, najczęściej powiązane z obiektami produkcyjnymi. Osiedla te zlokalizowane zostały w Łojach, Bludziach Małych, Wobałach, Deguciach, Przerośli Gołdapskiej, Kociołkach, Zawiszynie. W pozostałych wsiach przeważa zabudowa typu rolniczego. Urządzenia obsługi mieszkańców zlokalizowane na terenie gminy mają zasięg lokalny. Większość urzędzeń znajduje się w dwóch miejscowościach: Dubeninki i Żytkiejmy, peryferyjnie położonych w stosunku do obsługiwanego obszaru.

W dziedzinie usług publicznych obejmujących szkolnictwo podstawowe oraz ochronę zdrowia dostępność usług dla mieszkańców jest mało korzystna. Odległość do tych urzędzeń w przypadku dalej położonych miejscowości wynosi do 11 km. Są to odległości, które bardzo obniżają poziom jakości życia mieszkańców.

Wyposażenie w usługi o charakterze komercyjnym regulowane są obecnie przez gospodarkę rynkową. Tym samym działające obiekty handlowe zaspokajają podstawowe potrzeby mieszkańców. Występują jednak duże braki w zakresie usług rzemieślniczych.

Minimalny zakres usług związanych z funkcją turystyczną gminy, opartą o walory przyrodnicze i kulturowe gminy ma zasięg ponadlokalny.

Na terenie gminy nie przewiduje się znacznego zwiększenia budownictwa

mieszkaniowego, a realizowane ono będzie głównie we wsiach Dubeninki i Żytkiejmy. W większym zakresie może nastąpić odtwarzanie zasobów mieszkaniowych w złym stanie technicznym na istniejących działkach.

7. Oświata i wychowanie

Na terenie Gminy Dubeninki znajdują się trzy szkoły: Szkoła Podstawowa Dubeninki, Szkoła Podstawowa Żytkiejmy i Gimnazjum w Dubeninkach z oddziałem zamiejscowym w Żytkiejmach. Baza szkoły na terenie Dubeninek to: budynek szkolny użytkowany przez dwie szkoły oraz sala gimnastyczna, boisko asfaltowe, boisko trawiaste, boisko do piłki siatkowej oraz bieżnie. Szkoła posiada również działkę rolną. Budynek szkoły i sali gimnastycznej jest ogrzewany przez kotłownię szkolną. Baza Szkoły Podstawowej w Żytkiejmach to: budynek szkolny, budynek sali gimnastycznej oraz budynek oddziału przedszkolnego, w którym mieści się stołówka szkolna (częściowo zamieszkały przez osoby prywatne), boisko trawiaste, oraz boisko nieutwardzone przy sali gimnastycznej. Budynek szkoły i oddziału przedszkolnego są ogrzewane przez kotłownie lokalne, zaś budynek Sali gimnastycznej posiada ogrzewanie elektryczne.

Żytkiejmy – budynek szkoły podstawowej

Dubeninki – budynek szkoły podstawowej i gimnazjum

Mając na uwadze tendencję spadkową liczebności uczniów w szkołach na terenie Gminy należy uwzględnić możliwość zagospodarowania niewykorzystanych powierzchni w budynku Szkoły Podstawowej w Dubeninkach na potrzeby środowiska lokalnego. Należy również dokonać modernizacji przyszkolnych obiektów sportowych aby umożliwić wykorzystywanie ich przez mieszkańców gminy.

Razem liczba uczniów w szkołach Gminy Dubeninki: 308 uczniów wraz z kl."0" (dane na dzień 1.09.2015 r.):

- Gimnazjum ogółem: 102 w tym:
  - Dubeninki: 88
  - Żytkiejmy: 14
- SP Dubeninki: 122, w tym klasa „0”: 20
- SP Żytkiejmy: 56 w tym klasa „0”: 8

8. Ochrona zdrowia

Na terenie gminy znajdują się dwa ośrodki zdrowia w Dubeninkach i Żytkiejmach w których działają Niepubliczne ZOZ obsługiwane przez lekarzy rodzinnych, po jednym w każdym ośrodku. Na terenie gminy brak jest poradni specjalistycznych.

Żytkiejmy ośrodek zdrowia, fot. T. Rydzewska

Przy Ośrodku Zdrowia w Dubeninkach czynny jest punkt apteczny. Wymienione ośrodki zdrowia obsługują mieszkańców gminy w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej.

W zakresie opieki szpitalnej mieszkańcy gminy Dubeninki korzystają ze szpitala w Gołdapi, a także w Suwałkach.

9. Handel i gastronomia

Na terenie gminy Dubeninki obiekty handlowe zlokalizowane są głównie we wsiach Dubeninki i Żytkiejmy. Poza tymi miejscowościami funkcjonują sklepy spożywczo-przemysłowe w Wobałach i Błąkałach.

Usługi gastronomiczne świadczone są w ograniczonym zakresie przez obiekty w Żytkiejmach i Stańczykach.

Rozwój sieci handlowej i gastronomicznej uzależniony jest od zapotrzebowania miejscowej ludności i potencjalnych turystów.

10. Sport i rekreacja

Do urządzeń sportowo-rekreacyjnych w zasadzie zalicza się:

- stadion do piłki nożnej oraz zespół boisk do piłki siatkowej, koszykowej, ręcznej w Dubeninkach,
- zespół boisk do piłki nożnej, ręcznej i koszykowej w Żytkiejmach,
- sale gimnastyczne przy Szkołach Podstawowych w Dubeninkach i Żytkiejmach,

11. Kultura

W gminie Dubeninki działalność w zakresie kultury prowadzi Gminne Centrum Kultury w Dubeninkach. W strukturze Gminnego Centrum Kultury działają następujące placówki:

- Gminne Centrum Kultury w Dubeninkach
- Świetlice wiejskie w Żytkiejmach i Linowie
- Gminna Biblioteka Publiczna w Dubeninkach
- Filia Biblioteczna w Żytkiejmach

Dubeninki – budynek Gminnego Centrum Kultury

Żytkiejmy – budynek świetlicy i biblioteki

W strukturach samorządowej instytucji kultury funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna w Dubeninkach z Filią w Żytkiejmach. Według danych statystycznych placówki biblioteczne w 2015 roku dysponowały 21833 woluminami książek oraz opłaciły dostęp do 743 tytułów książek elektronicznych. W roku 2015 zarejestrowano 430 użytkowników, z tego 343 czytelników aktywnie wypożyczających. W omawianym okresie zanotowano: 4754 odwiedzin, 8299 wypożyczeń książek na miejscu i na zewnątrz; korzystanie z zbiorów elektronicznych: 301 sesji oraz 1901 pobranych dokumentów. Biblioteki systematycznie opracowują komputerowo zbiory biblioteczne, opracowano 69% ogólnej liczby zbiorów. Katalog online znajduje się na stronie www.gckdubeninki.pl w zakładce katalog.

Biblioteki prowadzą różnorodne formy działalności: spotkania, konkursy, zajęcia edukacyjne m.in. edukacja globalna, z ekonomii dla dzieci w wieku 4-5 lat, imprezy biblioteczne, pikniki, organizują wystawy. W roku 2015 zorganizowano 23 imprezy, w których wzięło udział 790 uczestników oraz przeprowadzono 125 godzin zajęć edukacyjnych dla 197 osób.

W bibliotekach utworzone zostały PIAP-y publiczne punkty dostępu do Internetu, wyposażone w 8 stanowisk komputerowych dla użytkowników.

Aby spopularyzować czytanie książek biblioteka organizuje różnego rodzaju imprezy i zajęcia, przede wszystkim dla dzieci, takie jak kółko plastyczne i teatralne. Jest organizatorem wystaw plastycznych, rocznicowych i spotkań literackich.

12. Obiekty kultu religijnego

Na terenie gminy zlokalizowane są następujące obiekty kultu religijnego:

- kościół rzymsko-katolicki w Dubeninkach - obiekt zabytkowy,
- kościół rzymsko-katolicki w Żytkiejmach - obiekt zabytkowy,
- kaplica w Skajzgirach w adaptowanym budynku po szkole podstawowej.

Dubeninki – kościół rzymsko-katolicki

Żytkiejmy kościół rzymsko-katolicki, fot. T. Rydzewska

Żytkiejmy wnętrze kościoła

Żytkiejmy – drzwi wejściowe do kościoła

13. Cmentarze

Na terenie gminy cmentarze czynne znajdują się w Dubeninkach (1,74 ha) i Żytkiejmach (1,67 ha).

14. Ochrona przeciwpożarowa

Ochrona przeciwpożarowa w gminie zorganizowana jest przez Ochotniczą Straż Pożarną, która dysponuje remizami w Dubeninkach, Żytkiejmach, Błąkałach, Pluszkiejmach, Czarnem i Cisówku. OSP w Czarnem i Cisówku nie posiada wozów bojowych, dysponuje tylko sprzętem.

Dubeninki remiza OSP

Żytkiejmy remiza OSP

Wykaz ochotniczych straży pożarnych funkcjonujących na terenie gminy Dubeninki: powołanych jest 6 jednostek Ochotniczych straży Pożarnych w tym:

- „S” - 3 jedna jednostka (OSP Dubeninki),
- "S" - 2 jedna jednostka (OSP Żytkiejmy).
- „S” - 1 dwie jednostki (OSP Błąkały i OSP Pluszkiejmy),
- oraz typu „M” - 2 jednostki (Czarne i Cisówek).

Pluszkiejmy remiza OSP

VIII. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POTRZEB I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

1. Budżet gminy

Dochody budżetu gminy Dubeninki w 2015 obrazuje załączone tabela

Wyszczególnienie	PLN	%
Dochody ogółem	11.205.632,00	
w tym		
Podatki i opłaty lokalne	1.570.381,00	14,01%
Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa	795.828,00	7,10%
Dotacje z budżetu	3.674.230,00	32,79%
Subwencje ogólne	4.239.668,00	37,84%
w tym subwencja oświatowa	2.192.668,00	
Inne dochody	925.525,00	8,26

Przeważający udział w dochodach gminy stanowią dotacje celowe na finansowanie zadań własnych gminy oraz realizację zadań zleconych przez administrację rządową i subwencje.

Dochód budżetu gminy przypadający na 1-go mieszkańca wynosił na dzień 31.12.2015 r. - 3491 złotych. Jest to najmniejszy w województwie dochód przypadający na 1-go mieszkańca.

Poza bezwzględny wielkościami dochodów budżetowych gminy, istotny wpływ na udział samorządu w kształtowaniu struktury otoczenia podmiotów gospodarujących i tworzenia warunków do inwestowania mają wydatki budżetu gminy na cele inwestycyjne.

2. Podmioty działalności gospodarczej

Gmina Dubeninki ma charakter typowo rolniczy (rolnictwo indywidualne) i charakteryzuje się niskim stopniem urbanizacji oraz dość niskim poziomem rozwinięcia gospodarki sektora pozarolniczego, a zwłaszcza przemysłu i usług. Przemysł na terenie Gminy Dubeninki praktycznie nie istnieje. Większość podmiotów gospodarczych stanowią sklepy oraz małe i średnie zakłady, świadczące podstawowe usługi. Głównym ośrodkiem usługowo-administracyjnym dla gminy jest miasto Gołdap. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie gminy na koniec 2015 r. wynosiła 92.

3. Turystyka

Teren gminy posiada stosunkowo duży potencjał do rozwoju turystyki. Władze gminy podejmują działania zmierzające do wykorzystania tych walorów i pobudzenia społeczności lokalnej do działań związanych z rozwojem turystyki. Koordynacją działań w tym zakresie zajmuje się Gminny Centrum Kultury w Dubeninkach. Na infrastrukturę turystyczną składają się przede wszystkim szlaki i ścieżki piesze oraz rowerowe. Są to szlaki o lokalnym charakterze. Na terenie gminy

zarejestrowanych jest 16 gospodarstw agroturystycznych, w miejscowościach: Dubeninki, Żytkiejmy, Barcie, Pluszkiejmy, Budwiecie, Kiepojcie, Poblędzie, Rakówek, Łysogóra, Bładziszki, Stańczyki. Na terenie gminy brak jest restauracji i ośrodków rekreacyjno-wypoczynkowych, poza pensjonatem „Biały Dwór” z zapleczem gastronomicznym w Stańczykach, czynnym w okresie letnim

Na terenie gminy przeważa ruch turystyczny organizowany indywidualnie i grupowo. Koncentruje się on głównie przy mostach kolejowych w Stańczykach.

4. Trasy rowerowe

Projekt „Trasy rowerowe w Polsce Wschodniej – województwo warmińsko – mazurskie” został zrealizowany w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Województwo Warmińsko-Mazurskie.

Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo liczy 1985 kilometrów i wiedzie przez województwa: Podkarpackie (433 km), Świętokrzyskie (211 km), Lubelskie (345 km), Podlaskie (596 km) i Warmińsko-Mazurskie (393 km). W województwie warmińsko-mazurskim od granicy z województwem pomorskim (gmina Elbląg - przeprawa promowa przez Nogat w miejscowości Kępiny Wielkie) przez Elbląg, Braniewo, Pieniężno, Górowo Iławeckie, Lidzbark Warmiński, Bartoszyce, Węgorzewo, Gołdap do granicy z województwem podlaskim w miejscowości Żerdziny (gmina Dubeninki).

Celami szczegółowymi projektu są:

- ożywienie kulturalno-turystyczne województw,
- promocja bogatej historii wielokulturowych kresów,
- rozwój przedsiębiorczości oraz spadek bezrobocia w efekcie rozwoju usług związanych z turystyką,
- promocja turystyki rowerowej w Polsce na arenie międzynarodowej,
- ochrona miejsc cennych przyrodniczo przed nieskoordynowanym ruchem turystycznym,
- stworzenie markowego produktu turystycznego opartego o projektowaną trasę,
- poprawa wizerunku województw Polski Wschodniej,
- propagowanie zdrowego, aktywnego trybu życia,
- zwiększenie dostępności do oferty turystycznej oraz kulturowej województw,
- poprawa jakości życia mieszkańców poprzez łatwiejszy dostęp do atrakcji turystycznych oraz wzrost turystyki regionu związany ze wzrostem gospodarczym.

W sferze przestrzennej zidentyfikowano następujące cele pośrednie:

- wzrost atrakcyjności województw Polski Wschodniej, jako miejsca aktywnego wypoczynku,
- poprawa atrakcyjności przestrzennej terenu bezpośrednio objętego projektem jako obszaru do wypoczynku i rozrywki.

W sferze gospodarczej założono następujące cele pośrednie:

- podniesienie konkurencyjności obszaru jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej z wiązanej z turystyką aktywną, jak i korzystania z usług oraz lokalnego handlu i gastronomii,
- poprawa wizerunku obszarów świadczących oferty z zakresu turystyki aktywnej jako miejsca atrakcyjnego turystycznie i rekreacyjnie,
- uaktywnienie procesów optymalizacji struktury gospodarczej z osiągnięciem wzrostu udziału usług turystycznych, gastronomii, handlu typowego oraz usług wyższego rzędu.

Istotnym ułatwieniem dla użytkowników trasy będą Miejsca Obsługi Rowerzysty, w których znajdują się m.in. stojaki na rowery, wiaty postojowe i widokowe, mapy turystyczne, toalety oraz inne niezbędne dla rowerzystów udogodnienia, oraz system rekomendowanych obiektów, którym przyznano tytuł Miejsca Przyjaznego Rowerzyście.

5. Wody podziemne i powierzchniowe

1) Wody powierzchniowe

Gmina Dubeninki nie jest zbyt zasobna w wody płynące, co uwarunkowane jest specyficznymi stosunkami wodnymi panującymi na tym obszarze. Przez gminę przebiega bowiem strefa wododziałowa I-rzędu między dorzeczem Pregoły a Wisły, czego pośrednią konsekwencją jest źródłowy charakter większości cieków. Cieki te będą odznaczać się zatem małym przepływem, ale za to często wartkim nurtem. 97,2% powierzchni gminy jest odwadniane przez Pregołę, za pośrednictwem systemów rzecznych Węgorapy i Pisy, a tylko 2,2% należy do dorzecza Wisły, do której wody odprowadzane są poprzez system Rospudy, Biebrzy i Narwi. Teren należący do dorzecza Wisły zajmuje niewielki wycinek południowo-zachodniej części gminy obejmujący Jez. Niskie i Wysokie wraz z ciekim dopływowym od strony północnej oraz z ciekim odprowadzającym wody z Jez. Niskiego w kierunku południowym do rynny jezior filipowskich. Najistotniejszą rolę w krajobrazie gminy odgrywa system rzeczny Błędzianki z jej dwoma największymi dopływami - Bludzią i Żytkiejmską Strugą.

Wody stojące stanowią 2,6% powierzchni gminy. Nie są one rozłożone równomiernie na terenie gminy. Strefa pojezierna obejmuje jedynie południową i wschodnią część badanego obszaru. W obrębie Pojezierza Zachodniosuwalskiego, obejmującego obszar południowej i południowo-zachodniej części gminy, znajdują się Jez. Czarne, jez. Przerośl, Jez. Niskie, Jez. Wysokie, jez. Linowo, jez. Marlinowo oraz jez. Stańczyki Małe i Duże.

Z kolei na wschód od doliny Błędzianki rozciągają się tereny należące do Pojezierza Wschodniosuwalskiego, obejmujące obszary wschodniej i południowo-wschodniej części gminy. Z większych jezior tej części mezoregionu należy wymienić jeziora: Poblędzie, Poblędzie Małe oraz Mauda. To ostatnie jest położone w całości na terenie gminy Wiżajny. W granicach gminy Dubeninki biegnie linia brzegowa jeziora.

Jezióra występujące na obszarze gminy mają najczęściej założenie polodowcowe. Dwa największe - Jez. Czarne i jez. Przerośl – wypełniają fragmenty rynien polodowcowych.

2) Wody podziemne

Wody podziemne badanego obszaru charakteryzuje stosunkowo duży stopień ich mineralizacji. Zawierają one liczne związki żelaza, którego zawartość waha się od 1,1 do 5,0 mg/dm³. Duży udział mają również związki chlorku, szczególnie w wodach podziemnych zachodniej części gminy.

6. Uwarunkowania klimatyczne

Z racji swego położenia geograficznego gmina Dubeninki charakteryzuje się klimatem o cechach kontynentalnych, różniących go od innych regionów kraju. Obszar ten jest najchłodniejszym terenem województwa. Nastęstwem wpływów kontynentalnych jest:

- długa i mroźna zima, trwająca średnio około 120 dni,
- krótkie (75-80 dni) lato,
- najkrótszy okres bezprzymrozkowy (pierwsze wiosenne przymrozki pojawiają się o około 40 dni wcześniej niż na zachodzie i trwają o miesiąc dłużej),
- najdłuższy okres zalegania pokrywy śnieżnej (szczególnie w rejonie Gołdapi) – około 100 dni,
- krótkie i opóźnione pory przejściowe – wiosna i jesień,
- duża liczba dni mroźnych w roku (60).

7. Sytuacja mieszkaniowa

W 2014 roku na terenie gminy znajdowało się 1066 mieszkań (4103 izb) o łącznej powierzchni użytkowej 78038 m². Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania 73,2 m² (Źródło: GUS).

Ważnym elementem kształtującym warunki mieszkaniowe ludności jest wyposażenie mieszkań w instalacje techniczne i sanitarne. Korzystne zjawisko obserwuje się w wyposażeniu mieszkań w podstawowe instalacje jak: wodociąg, kanalizacja, łazienka i centralne ogrzewanie.

Podstawowym problemem w substancji mieszkaniowej jest niewystarczające docieplenie budynków, co wynika po części z wieku budynków wykonanych w przestarzałych technologiach, z zastosowaniem starych norm budowlanych dopuszczających znacznie wyższe zużycie energii niż w obecnej polskiej normie budowlanej. Powoduje to spalanie znacznie większej ilości paliw, niż by to było konieczne w wypadku budynków lepiej docieplonych.

8. Działalność gospodarcza

Lokalna struktura gospodarcza gminy Dubeninki dostosowana jest do możliwości popytowych mieszkańców. Przepisy w zakresie ochrony środowiska, jakie obowiązują w otulinie Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej oraz usytuowanie wsi z dala od miast i głównych szlaków komunikacyjnych, sprawiają, że na obszarze miejscowości nie ulokował się żaden większy zakład produkcyjny. Rozwój funkcji turystycznej, szczególnie w zakresie tworzenia obiektów turystyki wiejskiej, oferujących miejsca noclegowe dla przyjezdnych korzystających z atrakcji gminy, spowodowałby zwiększenie liczby firm prowadzących działalność około turystyczną. Zmiany niekorzystnej sytuacji wymagają działania ukierunkowanego na pobudzenie postaw przedsiębiorczych mieszkańców.

9. Oświetlenie ulic

Na podstawie danych Urzędu Gminy dotyczących oświetlenia ulicznego w gminie Dubeninki moc umowna w 2015 wynosiła 63,0 MWh.

Zestawienie punktów oświetlenia ulic przedstawiono w tabeli poniżej.

Lp.	Adres punktu	Moc umowna w MWh	Suma zużycia energii/kWh
1	2	3	6
1	Dubeninki	6,50	4,76
2	Pluszkiejmy	1,50	2,22
3	Dubeninki	20,00	10,68
4	Rogajny	2,00	2,29
5	Łoje	1,00	0,69
6	Dubeninki, ul. Osiedlowa	4,00	6,09
7	Czarne	3,00	4,59
8	Linowo	2,00	0,38
9	Przerośl Gołdapska	2,00	0,75
10	Wobały	1,00	0,70
11	Degucie	1,00	0,53
12	Przesławki	1,00	0,22
13	Błąkały	2,00	1,25
14	Żytkiejmy	4,00	8,21
15	Żytkiejmy	4,00	2,68
16	Żytkiejmy	4,00	5,34
17	Żytkiejmy	4,00	2,64
		63,00	54,02

10. Odnawialne źródła energii – stan obecny

O potencjale wykorzystywania OZE w gminie decyduje głównie aspekt finansowy. Pomimo oferowanych dofinansowań barierą stanowi procedura ich pozyskiwania oraz wkład własny. Rozwiązaniem problemu jest propozycja wystąpienia Gminy o zewnętrzne (UE) środki finansowe w imieniu mieszkańców. Z tego tytułu należy się spodziewać, że głównym obszarem wykorzystującym OZE w gminie Dubeninki będzie obszar mieszkalnictwa.

Wśród działań zaproponowanych w niniejszej strategii na okres 2016-2020 przewidziano m.in. montaż instalacji fotowoltaicznych, kolektorów słonecznych i pomp ciepła w budynkach w sektorze samorządu.

1) Energia wiatrowa

Gmina Dubeninki znajduje się w strefie – korzystnej, do rozwoju energetyki wiatrowej. Energetyka wiatrowa w Polsce jest konkurencyjną technologią energetyki odnawialnej w mikroskali – skali tzw. prosumenckiej.

Rozwój energetyki opartej o wykorzystanie tych zasobów przy wykorzystaniu dużych elektrowni na terenie gminy wiąże się z szeregiem ograniczeń czy przeciwwskazań związanych z czynnikami środowiskowymi, wpływem na człowieka oraz strukturą przestrzenną (szorstkością terenu). Szorstkość terenu jest czynnikiem, który w znaczący sposób wpływa na to, w jakim procencie istniejące zasoby mogą być wykorzystane przez energetykę wiatrową. Reszta energii będzie stracona pod wpływem przeszkód terenowych wyhamowujących wiatr oraz wywołujących turbulencje i inne niepożądane efekty.

Na terenie Gminy Dubeninki w miejscowości Rakówek znajduje się 1 turbina o mocy 600 kW.

2) Energia spadku wód

W miejscowości Żytkiejmy znajduje się staw młyński o powierzchni około 2 ha powstały w czasach przedwojennych przez spiętrzenie wody na Żytkiejmskiej Strudze. Zbiornik zasila małą elektrownię wodną w Żytkiejmach.

3) Energia słoneczna (kolektory słoneczne i ogniwa fotowoltaiczne)

Na terenie gminy planuje się montaż instalacji fotowoltaicznych o mocy do 2 MW, wykonanej przez prywatnego inwestora. Budowę przewidziano w latach 2016-2020. Biorąc pod uwagę dostępność do tego rodzaju odnawialnego źródła energii, techniczne możliwości jego wykorzystania i uwarunkowania finansowe (w tym możliwość uzyskania dofinansowania na zakup), a także nieszkodliwą dla środowiska naturalnego eksploatację, należy się spodziewać na terenie gminy wzrostu zainteresowania montażem źródeł wykorzystujących energię słońca.

IX. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW

1. Sytuacja społeczna.

Struktura demograficzna gminy Dubeninki na dzień dzisiejszy nie jest zła. Niepokojący jest natomiast niski poziom wykształcenia oraz duża stopa bezrobocia.

2. Grupy wymagające wsparcia.

Grupą wymagającą wsparcia są w Gminie Dubeninki głównie osoby bezrobotne. Bardzo duża część tej populacji nie posiada prawa do zasiłku i są klientami opieki społecznej lub żyją ze świadczeń innych członków rodziny. Biorąc pod uwagę słabość sektora MŚP i rynku pracy jako całości, a także niski poziom wykształcenia osób pozostających bez pracy, należy objąć tę grupę szczególną pomocą. Zmierzać ona powinna do podniesienia ich atrakcyjności na rynku pracy poprzez podniesienie ich kwalifikacji, lub dostosowania do aktualnych potrzeb na rynku pracy.

3. Rynek pracy.

Największym pracodawcą są jednostki sektora publicznego. Jednakże nie istnieje aktualnie możliwość zwiększenia zatrudnienia w tym sektorze.

Potencjalne możliwości istnieją w sektorze prywatnym. Jednostki tego sektora stanowią gros przedsiębiorstw w gminie. Są to w większości zakłady osób fizycznych, spośród których wiele faktycznie nie prowadzi działalności. Pozostałe działają głównie w branży handel i usługi. Jeśli chodzi o handel, to obecnie liczba pracujących tam osób zmniejszyła się. Ponadto zmiany w liczbie sklepów jak i liczbie ludności przypadającej na jeden sklep oraz spadek dochodów ludności nie wróżą, w najbliższej przyszłości wzrostu zatrudnienia w tego typu przedsiębiorstwach. Usługi i naprawy mogłyby się okazać branżą, w której może dojść do wzrostu zatrudnienia pod warunkiem rozwoju tej branży w kierunku usług dla rolnictwa i poprawy opłacalności produkcji rolnej.

Znaczną pozycję w strukturze zajmują podmioty prowadzące usługi na rzecz leśnictwa. Jednakże są to przedsiębiorstwa, które działają albo na zasadzie samozatrudnienia ich właścicieli albo zatrudniają znikomą liczbę pracowników. Mają one niewielkie możliwości rozwoju i zwiększenia zatrudnienia.

Podsumowując rynek pracy jest w gminie bardzo płytki i nie wróży w najbliższym czasie pozytywnych zmian skutkujących zmniejszeniem bezrobocia.

4. Warunki życia.

Wyposażenie gminy w urządzenia sportowo-rekreacyjne jest zadowalające, należy jednak podjąć działania w celu większego zainteresowania społeczeństwa do wykorzystywania ogólnodostępnych urządzeń sportowo-rekreacyjnych. Potrzeby inwestycyjne w zakresie szkolnictwa to modernizacja przyszkolnych urządzeń i obiektów sportowych.

5. Infrastruktura techniczna.

Konieczność otwarcia granicy na Europę narzuca obowiązek rozwiązań inżynierskich w zakresie:

- racjonalnego rozmieszczenia planowanych elementów zagospodarowania przestrzennego,
- regulacji dostępu do dróg,
- rozwoju układu ciągów pieszych i dróg rowerowych,
- weryfikacji i podniesienie standardu oznakowania dróg,

6. Problemy przyrodnicze i ekologiczne.

Stosowanie głównie węgla i mieszanek węglowo-koksowych, zwłaszcza w okresie grzewczym, obniża komfort życia mieszkańców. Następuje zanieczyszczanie wód rozproszonymi zrzutami ścieków na nieskanalizowanych terenach gminy, spływy powierzchniowe z powierzchni rolniczych, spływy zanieczyszczeń z powierzchni dróg.

7. Problemy środowiska kulturowego.

Zły stan techniczny części obiektów zabytkowych o wartościach historycznych, architektonicznych i inżynierskich, będących w zasobie i objętych ochroną może skutkować ich utratą. Brakuje inwestorów dla zagospodarowania części obiektów zabytkowych.

8. Zaopatrzenie w wodę.

Na terenie gminy funkcjonują dwie stacje uzdatniania wody zaspokajające potrzeby bytowo - gospodarcze ludności. Na obszarze gminy zasoby warstwy wodonośnej określa się jako bardzo dobre. Zostały zmodernizowane stacja uzdatniania wody w Dubeninkach i Żytkiejmach. Z tych stacji woda dostarczana jest do wszystkich wsi. Woda dostarczana odbiorcom ze stacji spełnia wszelkie wymagania w zakresie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Istniejący system zaopatrzenia w wodę wymaga modernizacji poprzez modernizację sieci wodociągowej w Dubeninkach i Żytkiejmach oraz doprowadzenie wody do gospodarstw do tej pory niezwodociągowanych.

9. Odprowadzenie i oczyszczenie ścieków.

Doprowadzenie sieci wodociągowej do terenów wiejskich wiąże się jednocześnie z powstawaniem na tych terenach znacznych ilości ścieków, które winny być oczyszczone.

Na terenie gminy powstaje w ciągu doby około 350 m³ ścieków, przy czym ilość ta będzie się zwiększać wraz z rozbudową sieci wodociągowej, jak również z rozwojem gminy. Na terenach kolonijnych, słabo zaludnionych i znacząco oddalonych od kolektorów przewiduje się budowę przydomowych oczyszczalni ścieków.

Zamierzenia w zakresie poprawy jakości wody oraz oczyszczania ścieków winny być konsekwentnie realizowane, gdyż tylko wówczas poprawione zostaną warunki

sanitarne wsi. Ma to szczególne znaczenie na terenie Warmii i Mazur, które to tereny są uznane za „Zielone Płuca Polski”.

10. Zaopatrzenie w gaz i ciepłownictwo.

Gmina Dubeninki nie posiada gazu ziemnego, dostępny jest jedynie gaz propan – butan. Na terenie gminy funkcjonuje wiele małych kotłowni lokalnych opalanych węglem lub drewnem z własnych kotłowni. W okresie grzewczym wyraźnie wzrasta emisja zanieczyszczeń powietrza. Zmiany ogrzewania tradycyjnego na olejowe dokonano jedynie w kilku obiektach użyteczności publicznej oraz na osiedlu SM Żytkiejmy. Pożądana jest budowa sieci gazowniczej na obszarze gminy oraz modernizacja istniejących kotłowni w kierunku wykorzystania energii odnawialnej.

11. Telekomunikacja.

Istnieje potrzeba modernizacji central telefonicznych w Żytkiejmach i Dubeninkach. Gmina Dubeninki została objęta Projektem „Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej – województwo warmińsko-mazurskie” Celem Projektu jest wybudowanie na terenie województwa warmińsko-mazurskiego sieci szkieletowo-dystrybucyjnej, która zapewni mieszkańcom, podmiotom publicznym i gospodarczym możliwość korzystania z usług teleinformatycznych, oraz z multimedialnych zasobów informacji i usług świadczonych elektronicznie. W wyniku jego realizacji w Dubeninkach i Żytkiejmach powstanie nowoczesna infrastruktura szerokopasmowa. Równy dostęp do niej będą mieli wszyscy zainteresowani operatorzy, którzy będą świadczyć usługi mieszkańcom regionu, tutejszym firmom oraz instytucjom. Realizacja przedsięwzięcia pozwoli na zniwelowanie wykluczenia cyfrowego jakie występuje na terenie gminy.

12. Gospodarka odpadami.

Na terenie gminy Dubeninki system gospodarowania odpadami i obejmuje selektywną zbiórkę odpadów komunalnych z podziałem na dwie frakcje: suchą i mokrą. Odbiór odpadów prowadzi firma wyłoniona w przetargu zorganizowanym przez Gminę. Odpady komunalne z terenu miejscowości odbierane od właścicieli nieruchomości trafiają do Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Siedliskach k/Ełku. Zakład ten został wybudowany w ramach Związku Międzygminnego „Gospodarka Komunalna”, którego członkami jest 12 gmin w tym Gmina Dubeninki.

13. Problemy komunikacji.

Konieczna jest poprawa jakości wszystkich dróg zarówno pod względem parametrów technicznych jak i nawierzchni.

14. Problemy rozwoju turystyki.

Obszar gminy Dubeninki jest obszarem o wyjątkowych walorach turystycznych. Turystyka w poprzednich latach nie była brana pod uwagę jako jeden z kierunków rozwoju gospodarczego gminy. Aktualnie samorząd gminny planuje rozwój turystyki

oraz rozwój agroturystyki. Związane jest to z wybudowaniem ścieżki rowerowej o znaczeniu regionalnym z punktami obsługi turystycznego ruchu rowerowego. Ponadto planuje się rozwój turystyki kwalifikowanej wędrowskiej z możliwością uzupełnienia o rozwój wypoczynku stacjonarnego na bazie agroturystyki

X. ANALIZA SWOT

W otoczeniu gminy występują korzystne czynniki zewnętrzne, których odpowiednie wykorzystanie będzie sprzyjać przyspieszeniu rozwoju gminy. Położenie geograficzne gminy jest szansą dla rozwoju turystyki.

Jedynym sposobem na wykorzystanie silnych stron gminy jest poprawa infrastruktury technicznej. Przełamie to jedną z podstawowych barier rozwoju, zwiększając atrakcyjność inwestycyjną gminy. Inną szansą szczególnie wobec ograniczonych środków budżetowych, jest zwiększona dostępność gminy do funduszy zagranicznych. Zagrożeniem zewnętrznym rozwoju gminy jest słabe zainteresowanie inwestorów tak lokalnych, jak i ogólnokrajowych. Kolejnym zagrożeniem jest brak polityki w dziedzinie równoważenia rozwoju kraju, w tym brak rządowego programu polityki regionalnej dla wschodnich województw, w których dystans pod względem rozwoju, poziomu i warunków życia może w dalszym ciągu powiększać się w stosunku do pozostałych regionów kraju.

Mocne strony	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wysoka atrakcyjność przyrodnicza i duża różnorodność biologiczna. 2. Bardzo wysokie walory krajobrazowe, część obszaru gminy to teren Parku Krajobrazowego, a ponad połowa obszaru gminy jest objęta prawną ochroną przyrody. 3. Rozwinięta sieć wodociągowa podnosi atrakcyjność inwestycyjną gminy. 4. Zasoby ludności w wieku produkcyjnym 5. Atrakcyjne miejsce osadnictwa. 6. Dostępne tereny dla budownictwa mieszkaniowego i usługowego. 8. Dobre warunki rozwoju turystyki rowerowej. 9. Obiekty zabytkowe. 10. Szlaki turystyczne. 11. Wysoka świadomość mieszkańców gminy dotycząca potencjału turystycznego i szans związanych z rozwojem turystyki. 12. Brak uciążliwego przemysłu. 13. Działalność organizacji pozarządowych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niedostateczny stan infrastruktury komunikacyjnej. 2. Brak rozwiązanej gospodarki gnojowicą w wielkotowarowych gospodarstwach. 3. Brak odpowiedniego systemu kanalizacji. 4. Brak ekologicznych systemów ogrzewania 5. Niska świadomość ekologiczna społeczności. 6. Poziom wykształcenia mieszkańców. 7. Niskie dochody ludności. 8. Wysokie bezrobocie. 9. Stan i wyposażenie placówek służby zdrowia. 10. Niskie dochody gminy. 11. Brak rynku zbytu dla produktów rolnych. 12. Brak bazy przetwórczej. 13. Niskie nakłady inwestycyjne w rolnictwie. 14. Baza gastronomiczna. 15. Baza noclegowa. 16. Słaba informacja i promocja. 17. Braki infrastrukturalne (gazyfikacja, oświetlenie uliczne, punkty gastronomiczne, miejsca biwakowe),

Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Sprzyjające rozwojowi atrakcyjne położenie gminy 2. Wzrost świadomości zdobywania odpowiedniego wykształcenia i kwalifikacji 3. Bliskość Specjalnej Strefy Ekonomicznej 4. Dostęp do kredytów 5. Zainteresowanie budownictwem jednorodzinnym na atrakcyjnie położonych i czystych terenach 6. Wzrastające wymagania w zakresie ochrony środowiska (normy europejskie) 7. Strukturalne fundusze pomocowe Unii Europejskiej 8. Promowanie ekologicznych produktów rolnych 9. Wzrost zainteresowania aktywnymi formami wypoczynku 10. Moda na turystykę kwalifikowaną i weekendową 11. Moda na ekoturystykę i agroturystykę 12. Rozwój współpracy samorządów z samorządami Rosji, Litwy w zakresie wspólnego rozwiązywania problemów ochrony środowiska w rejonach przygranicznych. 13. Możliwość uzyskania zewnętrznego (krajowego i/lub zagranicznego) wsparcia finansowego programów ochrony różnorodności przyrodniczej oraz realizacji programu zalesiania gruntów o niskiej przydatności rolniczej. 14. Funkcjonowanie programów UE wspierających rozwój infrastruktury 15. Wzrost krajowego i zagranicznego popytu na „zdrową żywność”, bezpieczne dla środowiska formy sportu i rekreacji, turystyki i kontaktu z przyrodą. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bariera wysokich kosztów ekologicznego ogrzewania 2. Bezrobocie wynikające z ciągłej restrukturyzacji gospodarki 3. Niekonsekwentna polityka państwa w zakresie małej i średniej przedsiębiorczości 4. Niedostateczne środki krajowe, regionalne i gminne w stosunku do zadań 5. Wzrost produkcji rolnej prowadzący do intensyfikacji nawożenia, stosowania pestycydów, homogenizacji użytków rolnych oraz zaniku lokalnych odmian roślin uprawnych i ras zwierząt hodowlanych. 6. Rosnąca presja turystyczna na obszarach o najcenniejszych walorach przyrodniczych. 7. Starzenie się społeczeństwa.

Przeprowadzona analiza stanu gminy pozwala zdefiniować bariery rozwoju Gminy Dubeninki, główne problemy nurtujące jej mieszkańców, słabe i mocne strony gminy, szanse i zagrożenia jej rozwoju.

Główne problemy i bariery rozwoju Gminy Dubeninki:

W sensie ekonomicznym:

- niedostateczne zainwestowanie (zaopatrzenia w podstawową infrastrukturę techniczną) w tereny z przeznaczeniem pod rozwój przemysłu, usług i budownictwa mieszkaniowego
- niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczna (baza noclegowa, ścieżki piesze i rowerowe)
- niewystarczająca ilość środków finansowych w budżecie gminy na realizację zadań inwestycyjnych w stosunku do potrzeb
- niedostateczny stan techniczny dróg, brak lub niedorozwój dróg lokalnych
- dysproporcja pomiędzy stanem rozwoju sieci wodociągowej i kanalizacyjnej

W sensie społecznym:

- zły stan techniczny związany z niedoinwestowaniem obiektów dziedzictwa kulturowego
- postępująca degradacja obiektów zabytkowych

XI. CEL ROZWOJU GMINY DUBENINKI :

Gmina Dubeninki - gmina bezpieczna, zapewniająca rozwój lokalnego rynku pracy, ośrodek turystyczny, społeczność rozwijająca się w oparciu i w harmonii z naturalnymi walorami turystyczno-krajobrazowymi z wykorzystaniem warunków stworzonych przez położenie gminy i dobrze rozwiniętą infrastrukturę techniczną.

XII. CELE STRATEGICZNE I KIERUNKI REALIZACJI CELÓW STRATEGICZNYCH ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY DUBENINKI

W strategii sformułowano trzy cele strategiczne (priorytety) równe pod względem wagi i znaczenia:

- 1. Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej w celu podniesienia konkurencyjności obszaru i ochrony środowiska przyrodniczego.**
- 2. Budowa i modernizacja infrastruktury społecznej**
- 3. Rozwój obszarów wiejskich.**

Realizacja celu strategicznego odbywać się będzie poprzez osiągnięcie celów częściowych, zdefiniowanych w odpowiedzi na zmiany zachodzące w gospodarce oraz wniosków wynikających z analizy słabych i mocnych stron Gminy, a także szans i zagrożeń przed nią stojących.

Planowane projekty i zadania inwestycyjne w latach 2016 – 2025 w gminie Dubeninki:

- poprawa jakości dróg poprzez ich budowę i modernizację,
- poprawa jakości środowiska naturalnego w związku ze zmniejszeniem emisji zanieczyszczeń do wód, gleby i atmosfery,
- rozszerzenia oferty w zakresie kultury, sportu w związku z modernizacją, remontami czy budową obiektów kultury i sportu,
- poprawa bazy edukacyjnej dla młodzieży w związku z remontem i modernizacją obiektów szkolnych,
- poprawa jakości bazy leczniczej i warunków ekonomicznych funkcjonowania ośrodka zdrowia i gabinetów lekarskich,
- poprawa bezpieczeństwa poprzez budowę i modernizację oświetlenia ulicznego,
- tworzenie infrastruktury technicznej sprzyjającej rozwojowi małej i średniej przedsiębiorczości,
- rozwój infrastruktury niezbędnej dla rozwoju nowoczesnego rolnictwa – budowę dróg, wodociągów, kanalizacji i biologicznych oczyszczalni ścieków,
- wzrost aktywności zawodowej bezrobotnych.

Cel strategiczny 1. Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej w celu podniesienia konkurencyjności obszaru i ochrony środowiska przyrodniczego

Rozwój infrastruktury technicznej i układów transportowych jest procesem ciągłym i podlegającym modyfikacjom. Wdrażanie nowych technologii w celu sprostania normom w dziedzinie ochrony środowiska przyrodniczego to jedno z najważniejszych zadań samorządów. Niski poziom wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej jest jedną z barier rozwoju obszarów. Poprawa infrastruktury technicznej podnosi atrakcyjność wsi, jako miejsca zamieszkania i działalności gospodarczej.

Cel ten ma być realizowany poprzez poniższe zadania:

- 1) Budowę i modernizację infrastruktury wodociągowej i sanitarnej celem poprawy jakości wody pitnej i zwiększenie liczby gospodarstw domowych objętych systemem zagospodarowania ścieków komunalnych, zwłaszcza na obszarach chronionych i cennych przyrodniczo.
- 2) Rozwój telekomunikacji mający na celu zwiększenie dostępu do internetu, a w rezultacie zapewnienie rozwoju aktywności gospodarczej i społecznej.
- 3) Rozwój systemu ciepłowniczego i energetycznego z uwzględnieniem wykorzystania energii odnawialnej. Szczególnie istotne jest tworzenie ekologicznych źródeł energii jak pompy ciepła, kolektory słoneczne, fotowoltaika, energia z wykorzystaniem wiatru, biogaz – odnawialne źródła energii ograniczające emisję zanieczyszczeń do powietrza.
- 4) Rozwój infrastruktury drogowej
Niewystarczająca dostępność komunikacyjna, w tym również złe parametry i stan techniczny dróg, obniżają atrakcyjność gospodarczą obszaru. Poprawa płynności i bezpieczeństwa ruchu oraz zwiększenie sieci dróg przyczyni się do poprawy stanu środowiska przyrodniczego oraz ułatwi dostęp do terenów wypoczynkowych i turystycznie atrakcyjnych.
- 5) Ochrona środowiska przyrodniczego ze szczególnym uwzględnieniem Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej.
Szybki rozwój gospodarczy i nasilenie się negatywnych zjawisk cywilizacyjnych pociąga za sobą potrzebę zaangażowania środków publicznych w działania w zakresie ochrony środowiska – jedno z ważniejszych zadań samorządu gminnego. Służyć temu będą realizacje przedsięwzięć wyżej wymienionych z zakresu infrastruktury technicznej, układów transportowych i innych.

Cel strategiczny 2. Budowa i modernizacja infrastruktury społecznej

Działalność podejmowana w dziedzinie rozbudowy infrastruktury społecznej ma decydujące znaczenie dla podniesienia atrakcyjności wsi, jako miejsca zamieszkania i działalności gospodarczej, a w szczególności agroturystycznej.

Realizacja tego celu ma nastąpić w wyniku poniższych działań:

- 1) Zwiększenie jakości i dostępności usług służby zdrowia i pomocy społecznej.
Rozwój tej infrastruktury odbywać się będzie poprzez rozbudowę bazy i lepsze wyposażenie placówek ochrony zdrowia i pomocy społecznej.
- 2) Unowocześnienie bazy oświatowo - dydaktycznej.
Rozwój infrastruktury oświatowo - dydaktycznej jest szczególnie ważny na

obszarze wiejskim. Nakłady na oświatę podnoszą w efekcie standard szkół, dają szansę na rozwój nowoczesnych form edukacji i tym samym wyrównują szansę młodzieży z różnych regionów.

3) Ochrona dziedzictwa narodowego i kulturowego.

Konieczne jest stymulowanie rozwoju kulturowego poprzez wspieranie instytucji zajmujących się kulturą i sztuką poprzez rozbudowę, modernizację i zwiększanie dostępności do obiektów kulturowych, a także dofinansowywanie imprez kulturalnych. Tego typu wsparcie doprowadzi do zwiększenia i zróżnicowania oferty kulturalnej, a także promocji wewnętrznej i zewnętrznej dorobku kulturowego.

4) Zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców.

Podstawowym obowiązkiem władz samorządowych i policji jest zapobieganie i zwalczanie przestępczości, jak również przywracanie ładu i poczucia bezpieczeństwa mieszkańców i przyjezdnych. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa ma nastąpić w wyniku wzrostu efektywności działania służb publicznych i działania prewencyjnego.

Cel strategiczny 3. Rozwój obszarów wiejskich.

Transformacja gospodarki, jej urynkwienie oraz skomplikowane reformy kraju wymuszają nowe zasady działania rynku pracy i konieczność dostosowania do aktualnej jego sytuacji. Wysokie bezrobocie i niedostosowanie kwalifikacyjne do aktualnych trendów powoduje konieczność rozwijania i wspierania zasobów ludzkich.

Nadrzędnym celem rozwoju gospodarczego gminy jest rozwój rolnictwa, handlu i usług, nieuciążliwej działalności produkcyjnej i turystyki. W sposób bezpośredni samorząd terytorialny stymuluje przedsiębiorczość poprzez m.in. przeciwdziałanie bezrobociu oraz rozwój zasobów ludzkich.

Cel ten ma być realizowany poprzez poniższe zadania:

1) Rozwój kształcenia ustawicznego.

Działanie polegające na organizacji szkolenia i przekwalifikowywania zawodowego zarówno dla pracujących, bezrobotnych jak i uczestniczącej w tym procesie kadry dydaktycznej. Wspieranie instytucji samorządowych, szkoleniowych, doradczych i informacyjnych działających na polu edukacji ustawicznej i przeciwdziałania bezrobociu.

2) Stymulowanie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Celem powyższego działania jest stymulowanie powstawania organizacji zrzeszających ludzi aktywnych, pragnących angażować się w życie społeczne, nieść pomoc innym i wspólnie zmieniać otaczającą ich rzeczywistość. Jest to istotne zadanie w procesie integracji z Unią Europejską.

3) Podniesienie kwalifikacji zawodowych społeczeństwa.

Odsetek ludzi z wyższym i średnim wykształceniem w gminie kształtuje się znacznie poniżej średniej krajowej, co jest dużą przeszkodą w poszukiwaniu możliwości zatrudnienia. Potencjał intelektualny zadecyduje w przyszłości o powstaniu silnych środowisk innowacyjnych i powstaniu nowych dziedzin aktywności gospodarczej.

4) Przeciwdziałanie marginalizacji grup społecznych.

Dążenie do łagodzenia skutków bezrobocia, a także stwarzanie szans na przekwalifikowywanie i podtrzymywanie aktywności zawodowej jest jednym z najważniejszych działań prowadzących do szeroko pojętego rozwoju. Aktywizacja, mechanizmy stymulujące i podtrzymujące aktywność różnych środowisk pozwoli na wyzwolenie potencjału i skierowanie go na różne obszary działalności społecznej i gospodarczej.

5) Wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw.

Głównymi problemami sektora MŚP jest brak kapitału, niewystarczająca liczba instytucji otoczenia biznesu, brak wykwalifikowanej kadry pracowniczej, dostępu do nowych technologii oraz nowoczesnych systemów informacyjnych. Działania niwelujące wyżej wymienione trudności mają prowadzić do pełnego wykorzystania funkcjonujących na rynku podmiotów gospodarczych.

6) Stymulowanie rozwoju działalności gospodarczej sprzyjające zmniejszeniu bezrobocia.

Efektami bezpośrednimi realizacji działania, oprócz powstania nowych miejsc pracy będą także:

- powiększenie grona lokalnych i regionalnych podmiotów instytucjonalnych działających na polu doskonalenia kadr,
- stworzenie możliwości doskonalenia menadżerów i pracowników, w tym MŚP,
- wsparcie szkoleniowe, doradcze i informacyjne dla osób poszukujących pracy,

Efektami pośrednimi realizacji zadania będzie zmniejszenie zagrożenia trwałą peryferyzacją i marginalizacją grup zawodowych i społecznych.

7) Stymulowanie rozwoju rolnictwa i turystyki.

Podjęcie specjalistycznej produkcji poza tradycyjnym rolnictwem, wykorzystujące nisze rynkowe i zasoby pracy w gospodarstwach rolnych, a także wstępne przetwórstwo płodów mogą być szansą poprawy sytuacji finansowej i zmniejszenia bezrobocia na obszarze wiejskim.

8) Rozwój agroturystyki i turystyki kwalifikowanej.

Obszar gminy ze względu na niski stopień zanieczyszczenia środowiska, duże bogactwo przyrodnicze stwarza szansę na rozwój turystyki i wypoczynku, a tym samym zapewnienie mieszkańcom dodatkowego źródła utrzymania.

XIII. ZADANIA POLEGAJĄCE NA POPRAWIE SYTUACJI NA OBSZARZE GMINY

1. Poprawa stanu zaopatrzenia w wodę

Lp	Nazwa zadania	Czas realizacji		Oczekiwane rezultaty	Nakłady do poniesienia			Źródło finansowania
		2016-2020	2021-2025		Ogółem	Gmina	Środki zewnętrzne	
1	Rozbudowa sieci wodociągowej w Kiepojciach		X	3 km	450.000	100.000	300.000	Budżet gminy, fundusze unijne
2	Rozbudowa sieci wodociągowej Kiepojcie-Łoje	X		3 km	400.000	100.000	300.000	Budżet gminy, fundusze unijne
3	Rozbudowa sieci wodociągowej Żytkiejmy-Osada Leśna		X	2 km	220.000	55.000	165.000	Budżet gminy, fundusze unijne
4	Modernizacja sieci wodociągowej w Dubeninkach		X	4 km	600.000	150.000	450.000	Budżet gminy, fundusze unijne
5	Modernizacja sieci wodociągowej w Żytkiejmach		X	4 km	600.000	150.000	450.000	Budżet gminy, fundusze unijne
6	Budowa sieci wodociągowej do wsi Kramnik	X		3 km	500.000	120.000	380.000	Budżet gminy, fundusze unijne

2. Poprawa stanu odprowadzania ścieków

Lp	Nazwa zadania	Czas realizacji		Oczekiwane rezultaty	Nakłady do poniesienia			Źródło finansowania
		2016-2020	2021-2025		Ogółem	Gmina	Środki zewnętrzne	
1	Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Żytkiejmach		X		1.000.000	380.000	620.000	Budżet gminy, fundusze unijne
2	Budowa biologicznej oczyszczalni ścieków w Deguciach	X		1 szt.	300.000	120.000	180.000	Budżet gminy, fundusze unijne
3	Budowa biologicznych oczyszczalni ścieków w Wobałach	X		3 szt.	600.000	230.000	370.000	Budżet gminy, fundusze unijne
4	Budowa biologicznej oczyszczalni ścieków w Przerośli Gołdapskiej	X		1 szt.	200.000	70.000	130.000	Budżet gminy, fundusze unijne
5	Budowa biologicznej oczyszczalni ścieków w Bludziach	X		1 szt.	100.000	40.000	60.000	Budżet gminy, fundusze unijne
6	Budowa biologicznej oczyszczalni ścieków w Kociołkach	X		1 szt.	100.000	40.000	60.000	Budżet gminy, fundusze unijne
7	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków we wsiach o zabudowie kolonijnej		X	50 szt	400.000	100.000	300.000	Budżet gminy, fundusze unijne

3. Budowa i modernizacja dróg gminnych

Lp	Nazwa zadania	Czas realizacji		Oczekiwane rezultaty	Nakłady do poniesienia			Źródło finansowania
		2016-2020	2021-2025		Ogółem	Gmina	Środki zewnętrzne	
1	Modernizacja drogi na ulicy Kajki w Dubeninkach	X		0,8 km	720.000	260.000	460.000	Budżet gminy, fundusze unijne
2	Modernizacja drogi na ulicy Krótkiej w Dubeninkach	X		0,25 km	236.000	59.000	177.000	Budżet gminy, fundusze unijne
3	Zmiana nawierzchni drogi Skajzgiry – Wobały	X		1,0 km	490.000	178.000	312.000	Budżet gminy, fundusze unijne
4	Modernizacja drogi na ulicy Wojska Polskiego w Żytkiemach	X		0,8 km	315.000	115.000	200.000	Budżet gminy, fundusze unijne
5	Modernizacja drogi na ulicy Szkolnej w Żytkiemach	X		0,6 km	142.000	51.000	91.000	Budżet gminy, fundusze unijne
6	Modernizacja drogi na ulicy Marii Konopnickiej w Żytkiemach	X		0,3 km	230.000	83.000	147.000	Budżet gminy, fundusze unijne
7	Zmiana nawierzchni drogi Pluszkiejmy – Czarnowo Wlk – granica gminy		X	1,6 km	800.000	200.000	600.000	Budżet gminy, fundusze unijne
8	Zmiana nawierzchni drogi Meszno Pluszkiejmy		X	1 km	500.000	125.000	375.000	Budżet gminy, fundusze unijne
9	Zmiana nawierzchni drogi Budwiecie – Rogajny		X	2,4 km	1.200.000	300.000	900.000	Budżet gminy, fundusze unijne
10	Zmiana nawierzchni drogi Kiepojcie – Tuniszki		X	3,0 km	2.000.000	500.000	1.500.000	Budżet gminy, fundusze unijne
11	Zmiana nawierzchni drogi Kociołki - Czarne		X	4,3 km	2.400.000	1.000.000	1.400.000	Budżet gminy, fundusze unijne

12	Zmiana nawierzchni drogi Kiekskiejmy – Lenkupie		X	1,1 km	1.000.000	400.000	600.000	Budżet gminy, fundusze unijne
13	Zmiana nawierzchni drogi Degucie - Kiekskiejmy		X	1,6 km	1.200.000	480.000	720.000	Budżet gminy, fundusze unijne
14	Zmiana nawierzchni drogi Dubeninki Łoje	X		0,6 km	415.000	151.000	264.000	Budżet gminy, fundusze unijne
15	Zmiana nawierzchni drogi Wobały - Przesławki		X	2 ,0 km	1.000.000	400.000	600.000	Budżet gminy, fundusze unijne
16	Zmiana nawierzchni drogi Białe Jeziorki	X		0,6 km	350.000	127.000	223.00	Budżet gminy, fundusze unijne

4. Poprawa stanu technicznego zasobów komunalnych

Lp	Nazwa zadania	Czas realizacji		Oczekiwane rezultaty	Nakłady do poniesienia			Źródło finansowania
		2016-2020	2021-2025		Ogółem	Gmina	Środki zewnętrzne	
1	Termomodernizacja budynku Urzędu Gminy		X		100.000	40.000	60.000	Budżet gminy, fundusze unijne
2	Zagospodarowanie terenów rekreacyjnych przy jeziorze w Pluszkiejmach	X			381.000	152.000	229.000	Budżet gminy, fundusze unijne
3	Zagospodarowanie terenów rekreacyjnych przy jeziorze w Kiepojciach	X			201.000	80.00	121.000	Budżet gminy, fundusze unijne
4	Zagospodarowanie terenów rekreacyjnych przy jeziorze w Stańczykach	X			143.000	57.000	86.000	Budżet gminy, fundusze unijne
5	Zagospodarowanie terenów rekreacyjnych przy jeziorze w Poblędziu	X			192.000	77.000	115.000	Budżet gminy, fundusze unijne
6	Budowa i przebudowa przyszkolnych obiektów sportowych przy SP Dubeninki	X			900.000	360.000	540.000	Budżet gminy, fundusze unijne
7	Wdrożenie elektronicznego obiegu dokumentów wraz z niezbędną modernizacją infrastruktury informatycznej w Urzędzie Gminy.	X			50.000	10.000	40.000	Budżet gminy, fundusze unijne
8	Modernizacja oświetlenia w Dubeninkach		X		200.000	80.000	120.000	Budżet gminy, fundusze unijne
9	Modernizacja oświetlenia w Żytkiejmach		X		300.000	120.000	180.000	Budżet gminy, fundusze unijne

XIV. WDRAŻANIE STRATEGII

Podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie Strategii będzie Urząd Gminy Dubeninki. Urząd Gminy jako jednostka odpowiedzialna za powstanie dokumentu a jednocześnie gmina jako główny beneficjent zaplanowanych przedsięwzięć w ramach Strategii, są podmiotami na których będzie ciążyła odpowiedzialność za zrealizowanie założeń tego dokumentu. Wdrażanie przedmiotowej Strategii będzie odbywało się na trzech poziomach:

- 1) organizacyjnym,
- 2) społecznym,
- 3) merytorycznym

XV. MONITORING I AKTUALIZACJA STRATEGII

Monitoring Strategii będzie stanowił proces stałego kontrolowania, czy realizacja tego dokumentu przebiega zgodnie z założeniami, czy są osiągnane cele i rezultaty określone w Strategii oraz jak przebiega proces wdrażania założeń Strategii w życie. Proces monitorowania będzie służył dostarczaniu informacji na podstawie których jednostka wdrażająca będzie mogła systematycznie dowiadywać się o występowaniu problemów i rozbieżności w realizacji przedsięwzięć i osiągnięciu celów Strategii.

Za aktualizację strategii odpowiedzialny będzie zespół roboczy wyznaczony przez wójta gminy, który dokona stosownych aktualizacji. Każdorazowa zmiana w strategii wprowadzana będzie uchwałą Rady Gminy

XVI. EWALUACJA STRATEGII

Ewaluacja Strategii będzie oparta na realizacji corocznych podsumowań zrealizowanych działań i ich wpływu na spełnienie założeń Strategii czego końcowym etapem będzie sformułowanie zaleceń i uwag co do dalszego procesu wdrażania Strategii. Po zakończeniu okresu realizacji Strategii przeprowadzona zostanie ewaluacja określająca całościowy poziom realizacji założeń Strategii.

Podstawowe elementy badania:

- 1) analiza efektów działań i operacji realizowanych w ramach poszczególnych przedsięwzięć w kontekście osiągnięcia wskaźników założonych w ramach każdego celu,
- 2) analiza wpływu realizacji poszczególnych działań i operacji na zrealizowanie założeń poszczególnych przedsięwzięć założonych do realizacji w strategii - analiza ilości projektów realizowanych w ramach każdego z przedsięwzięć,
- 3) analiza wpływu realizacji poszczególnych działań i operacji na osiągnięcie założeń celów operacyjnych wyznaczonych w ramach Strategii.